

1 Korin
Nəkwəkwə yame Pol rimməkupan
mīrai ramvən kimi yəhuak minə
apa Korin
Nəgkiarien kwəkwə kape
nəkwəkwə e 1 Korin

?Pa rimirai nəkwəkwə e? Aposol Pol iriu kwən kīrik Sostenes kimirirai nəkwəkwə e.

?Kimirirai ramvən kimi pa? Kimirirai ramvən kimi nəməhuak minə apa Korin.

?Nimraghien rimmhawor pən iran mine ye nīpig kimirirai? Korin in taon ehua kīrik. Ikin aikin a, narmamə khapsaah khavəh kapəriə nautə mhauə mə narmamə tukhavəh nimirin. Korin in taon kīrik yame in rhuvə pik ye provins a Akaea, yame raməmīr ye kantri a Gris. Mərig ye taon a, narmamə khapsaah kasəhuak kimi kughen eikuə minə; kini norien has minə kapəriə rehuə min ye taon a. Niməhuak a Korin, narmamə yamə mine pəh nien mə kwənərəus kape Isrel khapsaah ikin. Pol rimavən ikin minə m-kisisər mirikakun niməhuak minə, kini mam-rikakun niməhuak apa Korin ye nəriwəkien kafan yame ror kiraru kin, kimisəhuak pə pə əmə, kini taktakun ai norien has minə rimmamswin fam ye niməhuak. Narmamə tiksīn kasor norien has minə; kini tiksīn kamhavəh nətərigien yamə mine khapəh nisatuatukien. Kimisaiyoh Pol kin narimnar yamə mine iriə khapəh nharkun-huvəyen. Kini in rimirai nəkwəkwə e mhorpin

naiyohyen kin kapəriä. Kini rimirai näkwəkwə e mə tukrhajoun atuatur norien has yamə mine iriä tiksın kimnasor.

?Rimirai näkwəkwə e tuk naha? Niməhuak apa Korin in raməmır ye taon kirik yame norien has minə fam rimikuar aikin. Norien has minə a ramvən əmə ye niməhuak. Pol rimirai näkwəkwə e mə tukrini-ərhav norien has yame niməhuak ramrəh-pikin, mine norien has pisin pisin. In rimini-pən tuk əriä mə tukshawor pən iran mine misəkeikei mharerig-pə tuk Kughen. Kini mha-joun əriä kin norien yame ratuatur mə narmamə taksor mə iriä tukhauə narmamə kape Kughen minə.

Pol rimnokrən huvə irəriä

¹ Yo Pol, yame Kughen rimnokrən kin yo mirpen yo ye nərigien kafan mimə yo aposol kirik kape Yesu Kristo, yakamrai näkwəkwə e kimru piautawə Sostenes. ² Näkwəkwə e ramvən kimi nəməhuak minə kape Kughen apa Korin, kimiə narmamə yame Kughen rimnətu karin əmiə mə kafan minə mə taksofugin-pən ye Yesu Kristo. Kini mokrən kin əmiə mə kafan minə, kimiə mine nəməhuak yamə mine kisarə ikin pisin pisin minə naksəhuak kimi Yesu Kristo Yermaru kapətawə, yame in Yermaru kapətawə fam. ³ Pəh Rimtawə Kughen mine Yesu Kristo Yermaru kapətawə, tukwautə-pre kin nihuvəyen mine nəmərinuyen kimi əmiə.

Pol rimini vi vi Kughen ye nəhuakien

4 Nipig minə fam yakamni-pən tuk Kughen mə rikik ramagien tuk əmiə meinai naksofugin-pən tuk Yesu Kristo, ror pən rautə-pre kin kafan nihuvəyen kimi əmiə. 5 Rimnautə-pre kin kafan nihuvəyen mə tukrehuə tuk əmiə ye norien minə fam, mor əmiə mə takharkun huvə nar kini mhani-ərhav nəgkiarien kafan. 6 Rimnor məkneikin meinai nimisəm mə nəvsaoyen kin Kristo yame yimnhani-ərhav-pre tuk əmiə in nəfrakisien. 7 Ror məkneikin mə nipig nakasərer mamhawhin nuəyen kape Yesu Kristo Yermaru kapətawə, nakhapəh nisakwəkwəyen kin nəsaninien kirik kape Nanmin Kafan tuk norien wok kafan. 8 Kini In tukror əmiə naksərer tim tim misəriaji-pən nipig yame tukror infamien, mə tukpəh nəm-pəniən nar has kirik irəmiə ye nipig yame Yesu Kristo Yermaru kapətawə tukrirerig-pə min iran. 9 Kini Kughen tukror nar e kimi əmiə meinai nipig m-fam In ramor kafan nəgkiarien. In Kughen yame rimnokrən kin əmiə nakhauə kirikianə kimiə Tini Yesu Kristo Yermaru kapətawə.

Nəməhuak minə kimisəwhai əriə minə

10 Piak minə mine nowinik minə, yakamaiyoh skai əmiə ye nhag Yesu Kristo Yermaru kapətawə mə kimiə m-fam takasərig əmiə, mhapəh nisorien mə nətərigien kirik tukruə meikus kwhen kapəmiə; kini mərig takhauə əfrakis misor kirikianə ye nərigien mine ye rikin kirikianə. 11 Piak minə mine nowinik minə, yakamni-pre məkneikin meinai yorwok tiksın kape pian e Kloe kwənhani-əsah-pə ta iran mə kimiə nakasotgoh

pik. ¹² Niprai nægkiarien yame yakamni ror mækneikin: Kimiä tiksın kamhani mhamə, “Kimawə yakamhakwasig kin Pol,” mərig tiksın kamhani mhamə, “Kimawə yakamhakwasig kin kwən a Apolos,” kini tiksın kamhani mhamə, “Kimawə yakamhakwasig kin Pita,” kini tiksın kamhani mhamə, “Kimawə yakamhakwasig əmə kin Kristo.”* ¹³ ?Rikimiä raməsik mə ta mə nakharkun niseikus-eikusien mækneikin kuwhen kape Kristo, uə? ?Nakha mə ta mə yo e Pol yimnaker ye nai kamarkwao kin tuk əmiä uə? Nikam, pa rimə kimnor baptaes irəmiä ye nhagik. ¹⁴ Yo yakamni vi vi Kughen meinai yimipəh norien baptaes irəmiä kirik; mərig yimnor baptaes əmə ye kwərə mir a Krispas mine Gaeas. ¹⁵ Rikik ragien məkna kin meinai yermamə kirik to ripəh niniyen mə kimnor baptaes iran ye nhagik. ¹⁶ ! Ah! Yimnəru-kin, yimnor baptaes min ye Stefanas mine kafan minə. Mərig yaknəru-kin ta mə yimnor baptaes ye kimiä kirik min uə nikam. ¹⁷ Niprai nægkiarien minə e ramni mimə Kristo rimipəh nher-pəyen kin yo mə jakor əmə baptaes ye narmamə, mərig rimnher-pə kin yo mə jakni-ərhav nəvsaoyen huvə. Kini jakpəh nini-ərhav-əmə-yen nirkunien kape yermamə meinai yakpəh norkeikeiyen mə tukur əruvəruvə nəvsaoyen kin

* **1:12:** Swatuk pisin kirik tuk nukreikinien nægkiarien ye v. 12 in e: Kimiä tiksın kamhani mhamə, “Kimawə yakamhakwasig kin Pol,” mərig tiksın kamhani mhamə, “Kimawə yakamhakwasig kin kwən a Apolos,” kini tiksın kamhani mhamə, “Kimawə yakamhakwasig kin Pita,”. Mərig səm-ru, yo, yakamkwasi əmə kin Kristo.

1:12: Wok 18:24-28; 1 Kor 3:4

1:14: Wok 18:8; Rom 16:23

1:16: 1 Kor 16:15

nimhøyen kape Yesu Kristo ye nai kamarkwao kin.

Kristo rimnor əpu nirkunien mine nəsaninien kape Kughen

¹⁸ Ror məkneikin meinai narmamə yamə mine kasəri-pən swatuk yame ramvən ye nap ehua, rikiriə raməsik mə nəvsaoyen kin nimhøyen kape Yesu Kristo in nəgkiarien ətəwao. Mərig kitawə e yame Kughen rimivəh miragh ətawə, rikitawə raməsik mə nəvsaoyen e ramhajoun-pən nəsaninien kape Kughen ¹⁹ meinai Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə,

“Yo jakoriah əgkap nirkunien kape narmamə yamə mine kharkun pik nar;

kini mətapig kin nirkunien kape narmamə yame nirkunien kapəriə rehua.” (*Aes 29:14*)

²⁰ ? Narmamə yamə mine kharkun nar iriə hiə? ?Nəmhajoun kape loa iriə hiə? ?Narmamə yame kharkun huvə swatuk kape nəgkiarien iriə hiə? Kharkək, meinai Kughen rimnor nirkunien kape tokrei tanə rimauə ye nətəwaoyen. ²¹ Ror məkneikin meinai ye nirkunien kape Kughen, rimnor mə narmamə kape tokrei tanə e tukhapəh nharkunien In ye nərigien kapəriə. Mərig Kughen rimnor mə nəgkiarien kapətawə yame narmamə kape tokrei tanə kamhani mhamə in nəgkiarien ətəwao, tukrivəh miragh narmamə yamə mine kamhani nəfrakisien iran. ²² Nəmə Isrel kamhani əmə nəfakisien tukmə kisəm nimtətien kirik kape Kughen; kini narminə Gris kamhani əmə

1:18: Rom 1:16

1:20: Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25

1:21: Mat 11:25

nəfrakisien ye nəgkiarien yame in raməri-pən kapəriə nirkunien. ²³ Kini nipiḡ kitawə kamhani-ərhav nimhəyen kape Yesu Kristo ye nai kamarkwao kin, nəgkiarien kapətawə in rəmhen kin kapier ye swatuk yame ramor nəmə Isrel kisapitətər iran, kini nəmə Gris khamə in nəgkiarien ətəwao. ²⁴ Məriḡ narmamə yame Kughen rimnokrən kin əriə, nar apnapig mə iriə nəmə Isrel uə nəmə Gris, kamhani mhamə Nəvsaoyen Huvə kape Yesu Kristo ramhajoun mə nirkunien mine nəsaninien kape Kughen rehuə, meinai In rimnher-pə kin Kristo. ²⁵ Ror məkneikin meinai norien kape Kughen yame narmamə kape tokrei tanə kisəm-pən mə in norien ətəwao əmə, nirkunien rarə iran rapita nirkunien kape narmamə. Mine norien kape Kughen yame narmamə kape tokrei tanə kisəm-pən mə nəsaninien kafan rikək, kafan nəsaninien rehuə pik rapita nəsaninien kape narmamə.

²⁶ Piak minə mine nowinik minə, rikimiə tukraməkeikei maməsik mə kimiə narmamə hawor minə nipiḡ Kughen rimnokrən kin əmiə. Kimiə khapsaah, narmamə kape tokrei tanə kimisəm əmiə khamə nakhapəh nharkun-huvəyen nar kirik; kini mhapəh nhavəhyen nəsaninien; kini pəh nien mə kimiə nipnəti nəmasur minə tiksın. ²⁷ Məriḡ Kughen rimirpen narmamə yame narmamə kape tokrei tanə kamhani mhamə kaseno-eno mə tukror auris əriə yamə mine khamə ta mə kharkun nar; kini mirpen narmamə yame kapəriə nəsaninien rikək ye tokrei tanə e

1:23: Rom 9:32; 1 Kor 2:14

1:24: Kol 2:3

1:25: 2 Kor 13:4

1:26: Mat 11:25; Jem 2:5

mə tukror auris narmamə yamə mine kapəriə nəsəninien rehuə ye tokrei tanə. ²⁸ In rimirpen narmamə tiksın yame narmamə kape tokrei tanə kasəm-pən əriə mə iriə narmamə apnapig əmə, mirpen narmamə yamə mine narmamə kape tokrei tanə khapəh nisorkeikei-pikien əriə. Rimirpen narmamə tiksın yame narmamə kasəm-pən əriə mə iriə narmamə apnapig əmə tiksın, mə tukror narimnar tiksın yame narmamə kape tokrei tanə kasəm mə iriə nar huvə tiksın, tukhauə misor nar apnapig kin. ²⁹ Rimnor məknakin mə narmamə to khapəh nisəgkiar-ausitien ye nimir Kughen. ³⁰ Kimiə nimmhauə kirikianə kimiə Yesu Kristo rəri-pən nərigien kape Kughen. Kini Kristo rimauə rəmhen kin nuknei nirkunien kapətawə. Ye norien yame Kristo rimnor, Kughen rimnor ətawə kisatuatuk ye nimir, kini mətu karin ətawə mə kafan minə, kini mivəh miragh ətawə. ³¹ Ror məkneikin, tukrəmhen əmə kin nəgkiarien yame Nəkwəkwə kape Kughen rimini minə,
 “Yermamə yame raməgkiar ausit, pəh tukrəgkiar ausit əmə tuk nar yame Kughen Yermaru rimnor kimin.” *(Jer 9:24)*

2

¹ Piak minə mine nowinik minə. Nipig yimauə tuk əmiə, yimini-ərhav nəgkiarien kape Kughen.* Mərig yimipəh nini-ərhavyen ye nəgkiarien ausit, uə ye norien yame narmamə kape tokrei tanə kamhani mhamə ramor əpu nirkunien kape

1:29: Efes 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6 * **2:1:** Kopi akwas tiksın kape Niutestamen khamə, “Yimini-ərhav nəgkiarien kape Kughen yame in apa kupan rimnerkwaig.”

yermamə. ² Nipig yimnamarə kitawə-m kimiə, rikik rimnəsik mimə jakpəh niniərhav-pre-yen nar kirik, mərig yimini-ərhav-pre əmə Yesu Kristo tuk əmiə, mine kafan nimhəyen ye nai kamarkwao kin. ³ Nipig yimauə tuk əmiə, kafak nəsaninien rikək, kini yimigin, mamətəmnimin. ⁴ Kini nipig yimini-ərhav kafak nəgkiarien ye nəvsaoyen huvə, yimipəh niniyen ye nirkunien kape yermamə, mine ye nivəhsi-pən-vəhsi-pəniyen kimi əmiə tuk niviyen nərigien kapəmiə. Mərig nipig yimnəgkiar nimisəm nəsaninien kape Nanmin kape Kughen. ⁵ Yimnor məknakin mə nhatətəyen kapəmiə tukripəh nərər-əməyen ye nirkunien kape narmamə, mərig tukrərer ye nəsaninien kape Kughen.

Nanmin kape Kughen ramor əpu Nəvsaoyen Huvə kape Yesu Kristo kimi ətawə

⁶ Mərig in nəfrakisien mə kimawə yakamhani-ərhav nəgkiarien kape nirkunien kimi narmamə yamə mine rikiriə ruəmruə, mərig pəh nien mə nirkunien kape narmamə taktakun mine, uə kape narmamə yamə mine kasarmaru irətawə e towei mine, yame tuk nipig kirik, iriə tukhauə narmamə apnapig əmə. ⁷ Nikam. Kimawə yaksəgkiar ye nirkunien kape Kughen yame in apa kupan rimnaməmır məniwən, meinai narmamə kimnəhapəh nharkunien; kini Kughen rimini apa kupan kupan əgkəp mə nirkunien e In tukruə mivəhsi-pə nihuvəyen kimi ətawə. ⁸ Narmamə yamə mine kasarmaru ye tokrei tanə e taktakun mine kwəseinein nərigien

e kape Kughen, mærig to iriə kīpiharkun, to kīpihapəh nisəsik-pəniēn Yermaru kapətawə ye nai kamarkwao kin, yame In nuknei nihuvəyen minə fam. ⁹ Mærig Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə,

“Narmamə khapəh hanə nisəmien,
kīni mhapəh hanə nisərigien,

Kini mhapəh hanə nharkunien
naha nhagin yame Kughen rimnor apnəpeinə
iran kape narmamə yamə mine kasorkeikei
In.” *(Aes 64:4)*

¹⁰ Mærig Kughen rimnor əpu nərigien a kafan kimi ətawə ye Nanmin Kafan. Kini Nanmin Kafan rirkun narimnar m-fam, kīni mirkun min narimnar kape Kughen yame narmamə khapəh nharkunien. ¹¹ Ror məknakin meinai narimnar yame yermamə ramətərig kin, in əmə in rirkun; yermamə kirik ripəh min nirkunien. Kini ye norien kirikianə əmə min, narimnar yame Kughen ramərig, Nanmin Kafan pisin əmə In rirkun. ¹² Pəh nien mə Kughen rimivəhsi-pə nətərigien kape narmamə kape tokrei tanə kimi ətawə, mærig rimivəhsi-pə Nanmin yame ramsi-pən tukun, mə kitawə tukharkun naha nhagin yame Kughen rimivəhsi-pə apnapig əmə kimi ətawə. ¹³ In e nəvsaoyen huvə yame kimawə yakamhani, kīni nirkunien kape narmamə ripəh nhajounien əmawə kin nəgkiarien e; mærig Nanmin kape Kughen ramhajoun əmawə. Kini yakamhani-ərhav nəgkiarien əfrakis kape Nanmin kape Kughen ye nəgkiarien yamə mine kamhasi-pən tukun.

¹⁴ Yermamə yame Nanmin kape Kughen rikək iran, to ripəh nivəhyen narimnar yame Nanmin

kaŕe Kughen ramhajoun ətawə kɪn, meinai raməm məknakin mə narimnar a nirkunien rikək tuk əriə. Kɪni to rɪpəh nirkunien narimnar yame Kughen ramhajoun ətawə kɪn meinai Nanmɪn kaŕe Kughen əmə rirkun nasituyen ye narmamə tuk nirkunien narimnar kaŕe Kughen. ¹⁵ Kitawə yamə minə kamhavəh Nanmɪn kaŕe Kughen kharkun nisəkirien norien minə; mərig narmamə apnapig minə kiseinein nəkir-əmhenien norien kapətawə ¹⁶ meinai Nəkwəkwə kaŕe Kughen ramni mə,

“Yermamə rikək yame ruirkun ta nətərigien kaŕe
Kughen Yermaru
mirkun nhajounien In kɪn nar kirik.” *(Aes
40:13)*

Mərig kitawə kwənhavəh ta nirkunien kaŕe Yesu Kristo.

3

*Pol rimə tukhapəh niseikusien kuwhen kaŕe
niməhuak*

¹ Piak minə minə nowinik minə. Nɪpig yimnamarə kitawə-m kimiə, yimipəh nəgkiarieren kimi əmiə rəmhen kɪn yame yakaməgkiar kimi narmamə yamə minə kharkun narimnar kaŕe Kughen. Mərig yimnəgkiar kimi əmiə rəmhen kɪn yame yakaməgkiar kimi narmamə kaŕe tokrei tanə, meinai kimiə nimnhavəh pə pə əmə Yesu Kristo ye nimraghien kapəmiə. ² Nɪpig yimnhajoun əmiə, rəmhen əmə mə yakhavəhsi-pre nah kimi əmiə, mɪpəh nivəhsi-preyen nəviginien skai kimi əmiə. Meinai kimiə nimnhapəh nisəmhenien tuk nənien nəviginien skai. Kɪni

taktakun ai, nakhapəh hanə nisəmhenien tuk nənien, ³ meinai norien kapəmiə rəmhen əmə kin norien kape narmamə kape tokrei tanə. Meinai kimiə nakasor jalus, masotgoh kimi əmiə minə ramhajoun-pən mə norien kapəmiə rəmhen kin norien kape narmamə kape tokrei tanə. Naksəmhen kin narmamə apnapig əmə. ⁴ Kimiə kirik ramni mə, “Yo yermamə kape Pol,” kini kirik ramni mə, “Yo yermamə kape kwən a Apolos,” ramhajoun-pən mə norien kapəmiə in rəmhen əmə kin narmamə kape tokrei tanə.

⁵ Taksəm-ru. ?Apolos in pa? ?Kini yo pa? Kimru yakwəmhen əmə kin yorwok mir kape Kughen, yimiwasitu irəmiə tuk nhatətəyen ye Yesu Kristo. Kimru yimiwor əmə wok yame Yermaru kapətawə rimivəhsi-pə pisin pisin kimi əmru mə jakwor. ⁶ Rəmhen kin yame yo yimisuv kweru nai, kini Apolos in raməkwi-əkwi kin nu, mərig Kughen In ramor ramhaktə. ⁷ Ror məkneikin mə yermamə yame ramsuv kweru nai, uə yermamə yame raməkwi-əkwi, in nar apnapig əmə; mərig Kughen pisin əmə ramor narimnar kamhamragh mamhakuə. ⁸ Yermamə yame ramsuv, mine yame raməkwi, kiravən əmə tuk nar kirikianə əmə. Kini Kughen tukraməkeikei mərok əriu ye wok pisin pisin kapəriu. ⁹ Kimru yorwok mir kape Kughen. Kini kimiə naksəmhen əmə kin nəsimien kape Kughen, uə nimə kape Kughen.

¹⁰ Ye nihuvəyen yame Kughen rimnautə-pə kin kimi yo, yimivhirəkin huvə nihu nimə rəmhen kin

3:2: Hib 5:12-13; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Kor 1:10-11 **3:4:** 1 Kor 1:12 **3:6:** Wok 18:4,11,27-28 **3:9:** Mat 16:27; Efes 2:20-22

yermamə yame rirkun huvə nivhirəkinien nimə. Kini narmamə tiksın khauə mharpin min nimə rhaktə. Mərig iriə m-fam tukasəkeikei misəm huvə wok kapəriə kape nivhirəkinien nimə, ¹¹ meinai to yermamə kirik rīpəh nivhirəkinien nihu nimə kirik min yame ror pisin ye nihu nimə yame kwəvhirəkin ta, yame in e Yesu Kristo. ¹² Narmamə tiksın kamhəvhirəkin nimə mharpin-pən yame kwəvhirəkin ta, mhəvhirəkin kin narimnar yame tukraməmīr rerin, rəmhen kin gol mine silva mine kapier yame nimir rhaktə. Kini narmamə tiksın kamhəvhirəkin əmə narimnar yame raməmīr kape nīpig kwəkwə əmə rəmhen kin nai mine nuwig mine nimar nikien. ¹³ Kini tuk nīpig kirik narmamə tukpisəm wok kapəriə mīpīharkun, meinai nīpig Yesu tukrīpirerīg-pə min iran, kapəriə wok tukhauə ye nikhakien. Kughen tukrīpiəkīr əmhen wok minə kapəriə rəmhen kin yame kīvəhsi-pən gol ye nap mə tukrhajoun mə rhuvə uə raha. ¹⁴ Narmamə yamə mine Kughen raməm mə wok kapəriə rhuvə, rəmhen kin yame nap rīpəh nəsien nimə kapəriə, tukhəvəh kapəriə nərok. ¹⁵ Mərig narmamə yamə mine Kughen raməm mə wok kapəriə rahas, rəmhen kin yame nap rīmnəs kapəriə nimə, narimnar fam rīmīrkək. Kughen tukrīvəh mīragh əriə, mərig tuksəmhen əmə kin yermamə yame rəmap ta kin nimə yame nap raməs.

¹⁶ ?Nakharkun uə nikam, mə kimiə nimə kape Kughen, kini Nanmin kape Kughen ramarə irəmiə? ¹⁷ Tukmə yermamə kirik ramoriah nimə

3:11: Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6

3:13: 1 Kor 4:5

3:16: 1 Kor

6:19; 2 Kor 6:16

kape Kughen, kini Kughen tukroriah min in, meinai nimə kape Kughen, in ramərhakə. Kini kimiə nimə e kape Kughen.

18 Yermamə yame rikin raməsik mə in rirkun pik nar, tukramərig huvə in tamə reikuə atuk iran. Tukmə rimə tukrirkun nar əfrakis, tukraməkeikei mivəh nirkunien e yame narmamə kape tokrei tanə kamhani mə nirkunien rikək iran. 19 Ror məkneikin meinai nirkunien kape narmamə kape tokrei tanə, Kughen raməm-pən mə in nətəwaoyen əmə. Rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

“Narmamə yamə mine kharkun pik nar, kasor norien yame riko iko,
mərig Kughen tukrivəhsi-pən narpinien kimi
əriə.” *(Job 5:13)*

20 Kini mamni min mimə,

“Kughen Yermaru rirkun mə nətərigien kape narmamə yamə mine kharkun nar, in nar apnapig əmə.” *(Sam 94:11)*

21 ! Kini takhapəh nhavəhsi-haktə-min-ien nəmehuə minə kape niməhuak! Meinai Kughen rimivəhsi-pre narimnar fam kimi əmiə mə tukrasitu irəmiə. 22 In rimivəhsi-pre nəmehuə minə kapəmiə rəmhen kin yo, Pol, mine Apolos, mine Pita, mə jaksasitu irəmiə. Mivəhsi-pre fam narimnar ye tokrei tanə mə tukrasitu irəmiə. Nar apnapig mə nakwənhamragh uə nakwənhamhə, uə nar yame ruatərhav ai taktakun uə yame tukripitərhav tuk nipig kirik, Kughen ravəhsi-pre fam narimnar mə tukrasitu irəmiə. 23 Kini kimiə kape Kristo, kini Kristo in kape Kughen.

4

Nəməhuak minə Korin kamhavəh-si haktə atuk əriə minə tuk norien kape Kughen yame kasor

¹ Ror məknakin mə narmamə tukasəkeikei mhavəh əmawə rəmhen kin yorwok minə kape Kristo yame Kughen rimmərəhu-pə ye kwermimawə mə kimawə jaksor əpu nərigien kape Kughen yame rinnerkwaig kupan. ² Kini narmamə yame kasarha tuk narimnar kape yemehuə kirik tukasəkeikei masor huvə wok kapəriə mə nipig yamehuə kapəriə tukruə iran məm kapəriə wok, mirkun niniyen nəfrakisien irəriə. ³ Mərig tukmə kimiə uə narmamə pisin minə khamə tuksəm əmhen wok kafak, in nar apnapig əmə. Kini yo atuk to yakpəh nəm-əmhenien kafak wok. ⁴ Kafak wok, yakaməm mə ratuatuk əmə. Mərig nar a ripəh nhajoun-pənien mə yo yakatuatuk. Yermaru əmə in rirkun nəm-əmhenien kafak wok. ⁵ Ror məknakin, takhapəh nis-haimirenien nəkirien narmamə, mamhawhin əmə nipig Yesu Yermaru tukruə iran. In tukrəhi-pə narimnar yamə mine kaserkwaig ye nəpignəpien tukruə ye nikakien; kini mini-ərhav naha nhagin yame ramswiin yerki narmamə. Ye nipig a Kughen tukrəgnəgin narmamə kirikianə kirikianə tuk narimnar yame kimisor.

⁶ Piak minə mine nowinik minə. Yakaməgkiar ye nikarin kapəmru Apolos mə takhavəh nirkunien ikin mhawhai əmiə iran. Kini tukmə nakhavəh niprai nəgkiarien minə e, takasəkeikei misor əmə nəgkiarien yamə mine kwərai ta, mhapəh nhavəhsi-haktəyen narmamə tiksın mə iriə

kishaktə pik, mhapəh nhavəhsi-əhuyen tiksin.
 7 ? Rhawor e nakhamə ta mə kimiə nakshaktə rapita fam narmamə? Nirkunien minə fam yame nakhavəh misasitu kin ye narmamə, Kughen pisin əmə rimivəhsi-pre kimi əmiə. ? Mərig rhawor e nakasəgkiar ausit mhamə kimiə atuk naksor narimnar minə e?

8 Kimiə nakhamə ta mə nakwənhavəh fam ta nirkunien tuk Kughen. Nakhamə ta mə nakhapəh nisakwəkwəyen kin nar kirik yame ramsi-pən tuk Kughen. Nakhamə ta mə nakwənhavəh ta nehuəyen ye narmaruyen kape Kughen, mhamə kimiə naksehuə misapita əmawə. Ripi mə nakpihavəh ta nirkunien məknenkin, kini kitawə-m kimiə kipihavəh ta nehuəyen e, ripihuvə.
 9 Mərig ripəh norien məknen. Kimawə aposol minə kimawə ye tanə əmə, rəmhen kin yermamə kirik yame ravəh narpinien məkneikin mə tukhopni in apa rusərhav ikin. Narmamə minə fam ye tokrei tanə mine agelo minə ye neai kasəm əmawə mə nimraghien kapəməwə tukrhawor pən iran mine. 10 Narmamə kisərig mə kimawə yamə mine yakasofugin-pən tuk Yesu Kristo, yaksətəwao. Mərig kimiə nakhamə ta mə nakharkun nar. Kapəməwə nəsaninien rikək, mərig kimiə nakhamə ta mə nəsaninien kapəmiə rarə. Narmamə khapəh nhasiaiye əmawə, mərig kamhasiai əmiə. 11 In e nəfrakisien muə meriaji-pə taktakun mine, nikumhə raməs əmawə; kini yaksəkwəkwə, kini yakamhavən ye neipən mətit, narmamə kamhauh əmawə, kini kapəməwə nimə rikək. 12 Kimawə atuk əmə yakasor pik wok

ye kwermimawə. Nipig kini-hah əmawə, mərig kimawə yakasəhuak kimi Kughen mə tukrivəhsi-pən nihuvəyen kimi əriə. Nipig narmamə kasor ahas-pə kimi əmawə, mərig kimawə yaksapnapig əmə. ¹³ Nipig narmamə kamhani hah əmawə, mərig kimawə yaksəgkiar huvə əmə kimi əriə. Meriaji-pə taktakun mine, narmamə kasəm əmawə khamə kimawə yaksaha misəmhen əmə kin nəmkimikien kape tokrei tanə.

Tukasəkeiki misəri-pən norien kape Pol

¹⁴ Pəh nien mə yakamrai nəgkiarieren minə e mə jakor əmiə naksauris; mərig yakamrai nəgkiarieren minə e mə jaksig əmiə, meinai kimiə kafak kwa-jikovə yame minə yakorkeiki pik əmiə. ¹⁵ Kapəmiə nəmhajoun ripsaah yamə mine kashajoun əmiə kin Kristo. Kini rəpimə kapəmiə tatə karin minə ten taosen kisasitu irəmiə ye nhatətəyen kapəmiə ye Kristo, mərig kapəmiə tatə atuatur kirikianə əmə, in e yo, meinai yimnhajoun swatuk kape nimraghien rerin kimi əmiə nipig yimauə rəmhen kin aposol kirik kape Yesu Kristo mini-ərhav-pre nəvsaoyen huvə tuk əmiə. ¹⁶ Ror pən, yakamaiyoh skai əmiə mə taksəri-pən kafak norien minə. ¹⁷ Ye norien e, yakamher-pre kin Timoti e yame yakorkeiki pik in rəmhen kin kafak kwajikovə atuatur. In ramhatətə tim tim ye Yesu Yermaru. In tukrhajoun min əmiə kin norien yame yo yimnəri-pən ye nimraghien vi yame rimesi-pən tuk Yesu Kristo. Norien a yame yakamhajoun narmamə kin ye niməhuak minə fam, apa ikin minə fam.

4:12: Mat 5:44; 2 Tes 3:8

4:15: Gal 4:19

4:16: Fil 3:17

4:17: Wok 19:22

¹⁸ Kimiə minə tiksın nakasausit, mhamə ta mə to yakpəh nırerıg-preyen tuk əmiə mətapıg kın norien has kapəmiə. ¹⁹ Mərig pəh nien mə tuktu, yakaməkeikei murə min məm əmiə, tukmə Yermaru rorkeikei. Mə jakərig-ru nəgkiar-ausit-ien yame kamhani, mə jakəm-ru mə kamhavəh əfrakis nəsaninien uə nıkam. ²⁰ Meinai narmamə yame Kughen ramarmaru irəriə, pəh nien mə iriə narmamə kape nəgkiarien əmə; mərig iriə kamhavəh nəsaninien kape Kughen ye nımraghien kapəriə. ²¹ ?Kini naksorkeikei naha? ?Mə jakurə məm əmiə yakuh əmiə? ?Uə jakurə məm əmiə masitu irəmiə ye norien huvə, meinai yakorkeikei əmiə?

5

Tukmə yeməhuak kirik ramapır apnapəg pın tuk nıpiraovın, tukaməkeikei kher yerhav kın

¹ Kimnəvsao kın kimi yo kimə yermamə kirik yerkimie rımnəkrəh kın piraovın kirik, mamor ye norien hah kirik yame rapita norien kape narmamə yame khapəh nisəhuakien. In e rımnəkrəh kın pian vi kape kafan tatə. ² !Mərig kimiə naksausit mhamə nıməhuak kapəmiə in rhuvə rapita! Rhuvə pik mə taksərig raha tuk təvhagə has yame yermamə a ramor, misher ye rhav kın ye nıməhuak kapəmiə. ³ Nar apnapıg yakpəh nəmıriən kıtawə-m kimiə, mərig nətərigien kapətawə kirikianə əmə, rəmhen kın yame yakamarə kıtawə-m kimiə. Kını yaknəkir ta yermamə a tuk norien has yame in rımnor. ⁴ Nıpig takhauə kirikianə ye nhag Yesu Kristo Yermaru

kapətawə, nərigien kafak mine kapəmiə kirikianə əmə. Nipig a in a, nəsaninien kape Yesu Yermaru tukraməmır irəmiə, ⁵ kini nipig a in a takseighan-pən kin kwən a ye kwermi Setan mə tukroriah nipran, kini rarar ye nərigien kafan, pəh Yesu Yermaru tukrivəh miragh in nipig In tukruə min ye Nipig Kwasig.

⁶⁻⁷ Naksausit mhamə ta mə nakwəsəusik-əusik ye nhatətəyen kapəmiə, mərig nakseighan kin kwən a ruvrə naksəhuak kwis. Nar e riphə nəmhenien. Yis rəkəskəh əmə ramher flaoa piəpiə raməsiis. Ye norien kirikianə əmə min, yermamə yame ramor təvhagə has tukroriah niməhuak piəpiə. Ye nipig kape Pasova kimawə nəmə Isrel yaksarakikin bred yame yis raməmır iran, masor lafet kin bred yame yis rikək iran. Ye norien kirikianə əmə min, taksher yerhav kin yor təvhagə has minə ye kuwhen kapəmiə, mə təvhagə has tukrirkək ye kuwhen kapəmiə. Taksor məknenkin pəh misatuatuk ye nimri Kughen, mərig yakirkun mə naksatuatuk meinai Kristo rimamhə rəmhen kin sakrefaes kape nivəh-miraghien ətawə, rəmhen kin sipsip yame nəmə Isrel kimnhauh ye nipig kape Pasova. ⁸ Pəh kasor lafet misagien iran ye nipig m-fam meinai Kughen rimirisin ətawə, rəmhen kin yame nəmə Isrel kasor lafet misagien meinai Kughen rimikir ərhav əriə apa Ijip apa kupan. Mərig ye nipig a in a kimnasor lafet kin bred yame yis rikək iran. Ye norien kirikianə əmə min, pəh narmamə yamə mine kasor təvhagə has uə kasor ramahas-pən tuk narmamə, pəh tukhatərhav ye

kwhen kapətawə. Kini pəh narmamə ye kwhen kapətawə, pəh iriə in əmə in əmə tukasor norien huvə misəfrakis.

⁹ Yakwərai ta nəkwəkwə kirik kimi əmiə mīmə takhapəh nisor-kwisien nar kimiə narmamə yamə mine kasapir apnapig tuk nīpiraovin. ¹⁰ Pa rimə yakamni-əhu əmiə mə takhapəh nisor-kwisien nar kimiə narmamə yamə mine khapəh nisəhuakien, nar apnapig mə norien kapəriə rahas rəmhen kin yame kasapir apnapig, masəptig kin nar, misəkrəh, maseikuə, masəhuak kimi nanmi nar. Narmamə khapsaah kisor məkneikin, tukmə nīpig kitawə kisarə hanə ye tokrei tanə, to khapəh nisaptayen ye yor təvhagə has minə a. ¹¹ Mərig nīprai nəkwəkwə yame yimīrai kimi əmiə mīmə takhapəh nisəriwək-kwis-ien kimiə yermamə yame ramni mə in yeməhuak kirik, mərig raməkrəh kin piraovin, uə raməptig kin nar, uə raməhuak kimi nanmi nar, uə ramni hah narmamə, uə ramapis kin ninimien ye nīpig m-fam, uə rameikuə tuk nəkrəhyen. Takhapəh nisor-kwisien nar kimiə miriə, kini mhapəh nisəvigin-kwisien kimiə miriə. ¹² Pəh nien mə in kafak wok mə jakvəhsi-pən narpinien kimi narmamə yamə mine khapəh nisəhuakien. Mərig in wok kapəmiə mə takhavəhsi-pən narpinien kimi nəməhuak yamə mine kasor təvhagə has minə e. ¹³ Kughen tukrəm əmhen narmamə yamə mine khapəh nisəhuakien, mərig Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə,

“Sher yerhav kin yor təvhagə has minə ye kwhen kapəmiə.” (*Dut 17:7; 19:19; 21:21; 22:21, 24; 24:7*)

6

Nəməhuak minə to khapəh nisərip-ərhavyen əria minə ye kot tuk notgohyen kapəriə

¹ Tukmə nipiḡ yermamə kiraru ye kwhen kapəmiə kawhek əriu minə, ror naurisien mə tukravəh nərigien kapəriu miravən ye kot, ikin narmamə yame khapəh nisəhuakien tuksəm əmhen timəht kape narmamə ikin. Mərig pəh niməhuak in tukraməkeikei məm əmhen nərigien kapəriu. ² !Nakharkun mə tuk Nipiḡ Kwasig, kimiə nəməhuak minə taksəm əmhen nimraghien kape narmamə yame khapəh nisəhuakien! Kini tukmə taksəm əmhen narmamə kape tokrei tanə, ?rhawor e rikimiə raməsik mə nakhapəh nisəmhenien tuk nisəm-əmhenien kapəmiə mus minə? ³ !Nakharkun mə ye Nipiḡ Kwasig taksəm əmhen norien kape agelo minə! Kini narimnar ye nimraghien kape tokrei tanə e, iriə rimar əmə tuk nəm-əmhenien. ⁴ Kini ror məkneikin mə tukmə nakasotgoh tuk nətərigien minə tiksın, ?rhawor e nakamhavən ye kot mə narmamə yamə mine khapəh nisəhuakien tuksəm timəht kapəmiə? Nəməhuak minə khapəh nhasiai-pikien namehuə kape kot meinai khapəh nisəmhenien tuk nəm-əmhenien nərigien kape nəməhuak minə. ⁵ Yakamni məkneikin mə taksərig misauris tukun. ?Mə rhawor? ?Yermamə kirik yerkimie rirkək tuk nərəhu-huvəyen timəht kape nəməhuak minə, uə nikam? ⁶ Mərig nakhapəh nisorien məkneikin. Kimiə nəməhuak minə nakamhavən ye kot mə narmamə yamə mine

khapəh nisəhuakien tuksəm əmhen notgohyen kapəmiə minə.

⁷ Kimiə nakhavən ye kot mə tukəm əmhen kapəmiə tigoḥ. Nar e in e ramhajoun-pən mə nimisəviəkiə ye swatuk kape Kughen ye nimraghien kapəmiə. ?Rhawor? Tukmə kwən kirik ramor-ahas-pre kimik, rhuvə mə takərukən əmə. Tukmə rameikuə iram mə tukrəkrəh, rhuvə mə takərukən məpəh. ⁸ Mərig nakhapəh nisorien məkneikin. Kimiə nəməhuak pawk minə, nakaseikuə irəmiə minə tuk nəkrəhyen, masor-ahas-pən tuk əmiə minə.

⁹ ?Nakharkun uə nikam mə yor təvhagə has minə to khapəh nhavəniən apa ikin Kughen rarmamaru ikin, yame rimirpen mə tukrivəhsi-pən kimi kafan kwajikovə minə? Takhapəh nhaniyen nəfrakisien ye neikuəyen. In e nəfrakisien mə narmamə yamə mine kasapir apnapig, mine yamə mine kasəhuak kimi nanmi nar minə, mine yamə mine kasəkrəh kin piraovin, mine narman yamə mine kamhakir atuk əriə minə, ¹⁰ mine yəkrəh minə, mine narmamə yamə mine kasəptig kin nar, mine yame mine kisapis kin ninimien, mine yamə mine kamhani hah nhag yermamə, mine yamə mine kaseikuə tuk nəkrəhyen kimi narmamə to khapəh nhavəniən apa ye rao ye neai, yame rimirpen mə tukrivəhsi-pən kimi kafan kwajikovə minə. ¹¹ Kini kimiə minə tiksən nimisor məknakin apa kupan. Mərig Nanmin kape Kughen kapətawə rimnəspir əmiə, mətu-karin əmiə mə kafan minə, mə kimiə taksatuatuk ye nimrin

meinai nakamhani nəfrakisien ye Yesu Kristo Yermaru kapətawə.

Norien kape nəkrəhyen kın piraovin in təvhagə has

¹² Narmamə tıksın kamhani məkneikın mhamə, “Narımnar fam, rhuvə mə tukor.”* Mərig yo yakamni mə pəh nien mə narımnar fam kisasitu irətawə. Mərig narmamə tıksın kamhani mhamə, “Narımnar fam rhuvə mə tukor.” Mərig to yakpəh neighanien kın mə narımnar mınə en tuksarmaru ye nımraghien kafak. ¹³ Narmamə tıksın kamhani nuhpikinien ye norien kape nıkirien nıpiraovin mhamə, “Nəviginien in rhuvə tuk tıp jir, kını tıp jir rorkeikei nəviginien.” Mərig sərig-ru, tuk Nıpig Kwasig, Kughen tukror infamien irəriu. Kını pəh nien mə Kughen ravəhsi-pə nıpraitawə mə tukamhakır apıs-apıs ətawə mınə. Mərig Kughen Yermaru rımivəhsi-pə nıpraitawə mə tukhasiai In kın, kını pəh Kughen Yermaru In tukrarmaru irətawə tukun. ¹⁴ Ye kafan nəsaninien, Kughen rımivəh mıragh Yesu Yermaru ye nımhəyən kafan; kını In tukrivəh mıragh mın ətawə.

¹⁵ ?Kını nakharkun uə nıkam mə nıpraitawə kape Kristo pısın əmə? ?Kını nakhamə ta mə rhuvə mə jakrəh nıprak yame in kırıkianə iriu

6:11: Taet 3:3-7 * **6:12:** Nəmhajoun eikuə mınə tıksın a Korin kımnhani mhamə nıprai jir kape tokrei tanə əmə, Kughen rıpəh nəm-pəniən nahasien ye nıprai jir, kını rhuvə əmə mə tukasor naha nhagin yame nıprairiə rorkeikei mə tukror, rəmhen kın piraovin uə nınimien. Mərig Pol ramni mə Kughen ramehuə yerkitawə mine ye nıpraitawə. **6:12:** 1 Kor 10:23 **6:13:** 1 Tes 4:3-5 **6:14:** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14

Yesu Kristo, kini mivən mor kirikianə kın kimi piraovın kape swatuk? !Nikam! To yakpəh norien məkneikın tuk nıpig kirik. ¹⁶ ?Kini nakharkun uə nikam mə yermamə yame ramvən iriu piraovın kape swatuk, iriu kirauə kirikianə əmə ye nıpran? Meinai Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə, “Iriu tukrauə nıprairiu kirikianə əmə.” (*Jen 2:24*)¹⁷ Mərig yermamə yame ramofugin-pən ye Yesu Yermaru, rımauə kirikianə iriu min ye nanmın.

¹⁸ Taksap ta mhavən isok tuk norien kape nivən-apnapigien tuk yermamə. Norien has pisin minə tiksın yame yermamə ramor, khapəh nisoriahyen nıpran. Mərig tukmə yermamə ramor təvhagə has ye piraovın ramoriah nıpran. ¹⁹ ?Nakharkun uə nikam mə nıpraimiə in nimə kirik kape Kughen yame Nanmın kape Kughen ramarə ikin; kini Kughen rımivəhsi-pre Nanmın kimi əmiə, mamarə irəmiə? Kini pəh nien mə kimiə kapəmiə atuk e kimiə ²⁰ meinai Kughen rıvəh ta nımrımıə ye nərokien yame nımrın rhaktə. Ror məkneikın, hasiai Kughen ye norien minə kape nıpraimiə.

7

Norien kape narkurəkien

¹ Taktakun ai, jakhorpın nəgkiarien kapəmiə yame nımışer-pə kın kimi yo ye nəkwəkwə. Nəfrakis, tukmə yerman kirik rımə tukrəpəh əgkəp əmə nıkirien piraovın, rhuvə əmə. ² Mərig narmamə khapsaah mine nıpiraovın kamhavən apnapig tuk əriə minə; ror məkneikın mə rhuvə

6:15: Efes 5:30

6:17: Jon 17:21-23; Rom 8:9-11

6:20: 1

Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19

əmə mə yermamə tukraməkeikei mivəh atuk kafan piraovın, kini piraovın tukrivəh atuk min kafan yerman. ³ Yerman tukraməkeikei mamapır-pən tuk kafan piroavın tukmə piraovın rorkeikei, kini piraovın tukraməkeikei mamapır-pən tuk kafan yerman tukmə yerman rorkeikei. ⁴ Pəh nien mə piraovın ramarmaru atuk ye nıpran; mərig kafan yerman in tukrarmaru iran. Norien kirikianə rəmhen əmə ye yerman. In rapəh narmaru-atukien ye nıpran, mərig kafan piraovın ramarmaru iran. ⁵ Rıpəh nəmhenien mə yerman uə piraovın tukriğin tuk nıpran, tukmə kirik rorkeikei. Mərig tukmə iriu kwis kweighan kin mirəmə tukrəpəh tuk nəhuakien, rhuvə əmə. Kwasig ikın, tukawəkeikei mirauə kirikianə, tamə Setan rivəhsi-pən vəhsi-pən kimi əriu. Yakamni məkneikin meinai kimia fam nakhapəh nhaskaiyen. ⁶ Nəgkiarien e rıpəh norien mə takasəkeikei masor mared; mərig yakaməhitə əmə ye swatuk tuk norien kape mared. ⁷ Mərig ye nərigien kafak yakorkeikei mə narmamə tukhapəh nisorien mared rəmhen kin yo. Mərig Kughen rimivəhsi-pə swatuk pisin pisin kimi ətawə kirikianə kirikianə, mor tiksın mə tukasor mared, tiksın tuksəriwək əmə.

⁸ Kini yakamni-pre tuk narmamə yamə mine kipəh nisorien mared mine nıpiraovın yame kimhə tan kin əria, rhuvə mə tuksəriwək əmə rəmhen kin yo. ⁹ Mərig tukmə kaseinein nisarmaruyen ye nıprairiə, rhuvə mə tukasəkeikei misarkurək pəh rikiriə tukrıpəh nəsik-pikien piraovın uə yerman.

10 Kimiä yamə mine nakwəsarkurək, yakamni-pre nægkiarjen e tuk əmiä. Mərig pəh nien mə kafak nægkiarjen, mərig kape Yesu Yermaru. Ramni mīmə, “Piraovın tukrıpəh nəpəhyen kafan yerman.” *(Mat*

5:32) 11 Mərig tukmə rəpəh in, pəh tukrıpəh nəri-pən-minien yerman pisin kirik; uə, tukmə rhawor, pəh tukrirerig-pən min tuk kafan yerman. Kini pəh yerman tukrıpəh nəpəhyen kafan piraovın.

12 Kimiä yamə mine kapəmiä narman uə nıpiraovın khapəh nisəhuakien, in e kafak nægkiarjen, mərig pəh nien mə nægkiarjen kape Yesu Yermaru. Yakorkeikei mīmə tukmə kimiä kirik, kafan piraovın rıpəh nəhuakien, mərig rorkeikei mə iriu tukwarə, yerman tukrıpəh nəpəhyen. 13 Kini tukmə kimiä kirik, kafan yerman rıpəh nəhuakien, mərig rorkeikei mə iriu tukwarə, piraovın tukrıpəh nəpəhyen. 14 Tukror məknakin meinai nıpig piraovın kirik raməhuak, kini Kughen ramərəhu karin min kafan yerman mə kape Kughen. Kini nıpig yerman kirik raməhuak, kini Kughen ramərəhu karin min kafan piraovın mə kape Kughen. To rıpipəh norien məkneikin, to kapəmiä kwajikovə minə, iriə kape tokrei tanə əmə. Ror məkneikin mə Kughen ramərəhu karin iriə mə kafan minə, meinai rinərəhu-karin ta tatə mine mamə.

15 Mərig tukmə yame rıpəh nəhuakien rorkeikei mə tukrəpəh kafan piraovın uə yerman yame raməhuak, seighaan əmə kin mə tukrəpəh. Yermamə yame raməhuak, yerman uə piraovın, Kughen rıpəh nərkis-ofuginien əriə ye narkurəkien a. Kughen rımnokrən kin ətawə mə

tuksarə mar ye nəmərinuyen. ¹⁶ !Piraovin! Tukmə ror nımraghien atuatur kafam tukror swatur Kughen tukrivəh mıragh kafam yerman. !Kini yerman! Tukmə ror nımraghien atuatur kafam tukror swatur Kughen tukrivəh mıragh kafam piraovin.

¹⁷ Mərig in əmə e nıpig Kughen rımnokrən kin əmiə, nımnasarə ye narəyen pisin pisin yamə mine Kughen Yermaru rımnərəhu, kini rhuvə mə takasarə əmə məknenkin. In e kafak nəgkiarien yakamərəhu kimi nıməhuak minə fam. ¹⁸ Tukmə yermamə kirik, kımnesig-pən ta in nıpig Kughen rımnokrən kin in, pəh in tukripəh nerkwagien tukun. Kini tukmə yermamə kirik, kipəh nəsigpənien in nıpig Kughen rımnokrən kin in, pəh tukripəh nətayen mə kavəh nao kimin.

¹⁹ In nar apnapig əmə tukmə kimivəh nao kimi yermamə kirik uə kipəh nivəhyen nao kimin. Nar keikei kapətawə yame tuksəri-pən nəgkiarien kape Kughen. ²⁰ Mərig nıpig Kughen rımnokrən kin əmiə, nımnasarə ye narəyen pisin pisin yamə mine Kughen Yermaru rımnərəhu, kini rhuvə mə takasarə əmə məknenkin. ²¹ ?Nıpig Kughen rımnokrən kin ik, ik slef əmə kirik uə? Rikim tukripəh nəsik-pikien; mərig tukmə nakirkun nəri-pənien swatur yame kamrisin slef minə iran, əri-pən. ²² Ror məkneikin meinai yermamə yame in slef əmə nıpig Kughen Yermaru rımnokrən kin in, in ruauə yermamə yame Kughen rımirisin ta in. Kini yermamə yame pəh nien mə slef nıpig Kughen Yermaru rımnokrən kin in, in ruauə slef

7:15: Rom 14:19

7:16: 1 Pita 3:1

7:19: Rom 2:25; Kal 5:6;

6:15

kaŋe Yesu Kristo. ²³ Kughen rīvəh ta nīmrimia ye nərokien yame nīmrin rhaktə. Takhapəh mīn nisətayen mə takhauə slef kaŋe yermamə mīn kīrik mīn. ²⁴ Piak mīnə mine nowinik mīnə. Nīpig Kughen rīmnokrən kīn əmia, nīmnisarə ye narəyen pīsin pīsin mīnə, kīni rhuvə mə nakasarə əmə məknenkīn kīmia Kughen.

²⁵ In e nəgkiarien kīrik kapəmia narmamə wi yamə mine khapəh hanə nisorien mared. Yakpəh nīvəh-atuatukien natuakəmien kīrik tuk Yesu Yermaru, mərig yakamni əmə ye nətərigien kafak. Mərig kīmia nakwənharkun mə yakamkir norien mīnə ye norien yame ratuatum, meinai Yesu Yermaru rīkin rehuə tuk yo mamasitu irak. ²⁶ Ye kafak nərigien yakorkeikei mə takasarə əmə məknenkīn mamhavən, meinai nīpig ətən mīnə kwənhauə. ²⁷ ?Rhawor? ?Naknarkurək ta? Takpəh narha-kīnien swatum tuk nəpəhyen kafam yermamə. ?Rhawor? ?Nakpəh norien mared? Takpəh narkutien tuk nīkīrien kafam kīrik piraovīn. ²⁸ Mərig tukmə nakvən markurək, pa rīmə nakaməsik natuakəmien kīrik. Kīni tukmə piraovīn wi kīrik ramvən markurək, pa rīmə raməsik natuakəmien kīrik. Mərig narmamə yamə mine kwəsarkurək tukasarə ye nīpig ətən rīpsaah ye kapəria narəyen. Kīni yakorkeikei mə jakni-əhu əmia mə takhapəh nisarkurəkien tamə naksarə ye nīpig ətən mīnə a.

²⁹ Piak mīnə mine nowinik mīnə, in e nīprai nəgkiarien kafak. Nīmraghien kapətawə ye tokrei tanə e ruəkwəkwə. Ror məkneikīn mə yermamə

yame r̄narkurək ta tukraməkeikei maməmnhawk tuk norien wok kape Yesu Yermaru rəmhen k̄n yame yermamə yame r̄pəh hanə narkurəkien r̄irkun nəmnhawkien tuk norien wok kape Yesu Yermaru. ³⁰ K̄ni tukmə yermamə k̄irik r̄ikin rəpou, rhuvə mə tukror əmə wok kape Kughen rəmhen k̄n yame r̄ikin r̄ipəh nəpouyen. K̄ni tukmə yermamə k̄irik r̄ikin ragien, rhuvə mə tukror wok kape Kughen rəmhen k̄n yame r̄ikin tukrəkəh tukun. K̄ni tukmə yermamə k̄irik raməvrə, r̄ikin tukr̄ipəh n̄ivənien tuk nar̄imnar yame ravəh, mamor əmə wok kape Kughen. ³¹ K̄ni tukmə yermamə yame ramor bisnes ye tokrei tanə, tukraməkeikei m̄irkun mə kafan bisnes in nar apnəp̄ig əmə, meinai ye tokrei tanə e mine n̄ihuvəyen kafan tikr̄ipirkək.

³² Yakorkeikei mə rikimiə tukr̄ipəh nəsik-p̄ikien nar k̄irik kape tokrei tanə e. Ror pən, tukmə kwən k̄irik r̄ipəh narkurəkien, r̄ikin raməsik p̄ik wok kape Yermaru mə tukrhawor-pən iran mine mor r̄iki Yermaru ragien tuk wok yame in ramor. ³³ Mərig yermamə yame r̄imnarkurək, r̄ikin raməsik p̄ik əmə nar̄imnar kape tokrei tanə mə tukrhawor pən iran mine mor piraov̄in kafan r̄ikin ragien, ³⁴ k̄ni kafan n̄ərigien ramvən tuk nar k̄iraru: kafan piraov̄in mine wok kape Yesu Yermaru. K̄ni piraov̄in yame r̄ipəh narkurəkien, uə piraov̄in w̄i, r̄ikin raməsik p̄ik wok kape Yermaru, mə tukrhawor pən iran mine k̄n n̄ipran mine n̄ərigien kafan r̄ipəh nəm̄kəm̄ikien ye n̄imri Kughen, mə in yermamə kape Kughen. Mərig piraov̄in yame r̄imnarkurək ta, in ramətərig p̄ik

tuk narimnar kape tokrei tanə mə tukrhawor mor kafan yerman rikin ragien.

³⁵ Yakamni-pre nəgkiarien minə e tuk nivəhsi-haktəyen nərigien kapəmiə. Mərig pa rimə yakamni-əhu əmiə. Mərig yakorkeikei mə taksəri-pən swatuk kape nimraghien yame ratuatuk, kini rikimiə tukraməsik pək wok kape Yesu Yermaru.

³⁶ Mərig tukmə kirpen yerman kirik mine piraovin wi kirik tuk narkurəkien, kini yerman rimə tukriwhin pi pom piraovin, mərig taktakun ai rikin raməsik mə tukripəh niwhin-minien narkurəkien, meinai pian a rinaməpiəwharu, kini taktakun ai kwən a rikin rəsik mə rhuvə pəh karkurək-rə kapəriu. Rəmhen, kīrarkun narkurəkien kapəriu, pa rimə kawəsik natuakəmien kirik. ³⁷ Kini tukmə kiraru min kaworkeikei mə tukwarkurək, mərig yerman rikin rimnəsik ta mə tukrəpəh narkurəkien, kini kīpəh hanə nirpenien əriu mə tukwarkurək, kini kwən a ramarmaru ye nīpran, kini rikin raməsik mə tukripəh nikirien pian a, in min a ramor norien atuaturuk. ³⁸ Ror məkneikin mə yermamə yame ramarkurək iriu pian wi, in ramor nar atuaturuk; kini mərig yerman kirik rimə tukrəpəh əgkəp-əmə nikirien piraovin, in ramor nar huvə rapita.

³⁹ Piraovin tukraməkeikei marə iriu kafan yerman ye nīpig mīfam; mərig tukmə kafan yerman rimhə, in rirkun narkurək-pənien ye yerman pisin min kirik yame in rorkeikei. Mərig nar kirikianə əmə, in tukraməkeikei markurək-pən ye kwən kirik yame raməhuak kimi Yesu Yermaru.

⁴⁰ Mərig ye kafak nətərigien, tukmə piraovin yame

kimhə tan kin rīpəh narkurək-minien, nar a rhuvə rapita yame kimini kimə in tukrarkurək. Kini rikik raməsik mə Nanmin kape Kughen raməmīr irak mivəhsi-pə nəgkiarien e kimi yo mə jakni.

8

Nəviginien yame kamor sakrefaes kin kimi nanmi nar minə

(Rom 14:1-23; 1 Kor 10:14-33)

¹ Kini taktakun ai jakəgkiar ye nəviginien yame kamor sakrefaes kin kimi nanmi nar. Kitawə kharkun mhamə, “Kitawə m-fam kamhavəh nirkunien.” “Nirkunien” in nar kirik yame ramor narmamə kasausit tukun, məriḡ in e norien kape norkeikeiyen yame ravəhsi-haktə nimraghien kape narmamə. ² Tukmə yermamə kirik rikin raməsik mə rirkun pik nar, məriḡ in rīpəh hanə nirkunien nar kirik yame in tukripirkun. ³ Məriḡ yermamə yame rorkeikei Kughen, Kughen rirkun in.

⁴?Kini rhawor ye nəviginien yame kamor sakrefaes kin kimi nanmi nar minə? Kitawə kharkun mə nanmi nar in nar apnapig əmə kirik ye tokrei tanə; kini kughen kwəskwəh minə kharkək; məriḡ Kughen kirikianə əmə. ⁵ Kamni kimə, “kughen kwəskwəh minə” mine “yermaru kwəskwəh minə” khapsaah eikin e. In e neikuəyen əmə. Məriḡ nəfrakisien narmamə tiksīn kasəhuak kimi əriə. Məriḡ nar apnapig kughen kwəskwəh minə aikin, apa ye rao ye neai uə in e ye tokrei tanə, ⁶ məriḡ tuk ətawə, Kughen kirikianə əmə, in e Tatə Kughen. Narimnar m-fam ramsi-pən iran. Kini

In ravəhsi-pə nımraghien kimi ətawə mə kitawə tuxsor nəkwən. Kini Yermaru kırıkianə əmə, in e Yesu Kristo. Kini Kughen rımnor swatuk kimin mə tukror narımnar fam ye neai mine ye tokrei tanə. Kini Kristo rımnor swatuk kimi ətawə mə kitawə tukhamragh.

⁷ Mərig pəh nien mə narmamə m-fam kharkun nəgkiarjen e. In apa kupan, kimiə tiksın nımnasəhuak kimi nanmi nar minə ye nıpig m-fam. Kini taktakun ai, nıpig nakasən nusai nar yame kımnor sakrefaes kın kimi nanmi nar, rikimiə raməsik mə nakhasiai əfrakis kughen kwəskwəh minə a. Nhatətəyen kapəmiə rıpəh nıskaiyen, kini nıpig nakasən nusai nar yame kımnor sakrefaes kın kimi nanmi nar, nakamhagin mhata mə nakasor təvhagə has.

⁸ Mərig nəvıginien to rıpəh norien ətawə khauə ipakə tuk Kughen. Tukmə khapəh nısənien nusai nar a, uə kısən nusan, nətərigien kape Kughen tuk ətawə rəmhen əmə.

⁹ Rhuvə əmə. Nakharkun nısəri-pənien naha swatuk yame naksorkeikei mə taksəri-pən. Mərig takhapəh nısorien nar kırık mə in tukror mə yeməhuak kırık yame nhatətəyen kafan rıpəh nıskaiyen tukrəm kini rətərig pik tukun kini mımır ye nhatətəyen kafan. ¹⁰ Yakamni məkneikin meinai tukmə kimiə yamə mine nakwənhavəh ta nırkunien e nakhavən ye nəkwai nımə kaməhuak kimi nanmi nar ikın minə a mə taksən nusai nar, kini yermamə kırık yame nhatətəyen kafan rıpəh nıskaiyen raməm, ? rikin tukrhaw-əsik? Tamə naksən nusai nar, mhavi-pən kafan nətərigien,

kini in min ramvən imə mən nusai nar yame kimmor sakrefaes kin kimi nanmi nar; kini kafan nərigien ror kiraru tukun. ¹¹ Ror məkneikin mə kimiə yamə mine nakwənharkun ta mə kughen kwəskwəh rirkək, naksor piaumiə yame Kristo rimamhə tukun, yame rikin rīpəh niskaiyen, rəpəh kafan nhatətəyen ye Kristo. ¹² Nīpig naksor norien has e ye kimiə kirik, kini masoriah rikin yame rīpəh niskaiyen, masor min norien has ye Yesu Kristo. ¹³ Ror məkneikin mə tukmə nar kirik yame yakamən ramor piak ramimir ye kafan nhatətəyen, kini rhuvə mə jakpəh-nənmīnien nəviginien a, mə in tukrīpəh min nimirien ye kafan nhatətəyen.

9

Pol ramni mə ratuatuk mə narmamə tukhasiai in mhavəhsi-pən nərok kimin rəmhen kin aposol

¹ ?Rikimiə raməsik mimə yakirkun norien naha nhagin yame yakorkeikei, uə nīkam? !Əwəh, yakirkun! ?Yo aposol kirik uə nīkam? !Əwəh, yo en! ?Yimnəm Yesu Yermaru kapətawə kin nimirik uə nīkam? !Əwəh, yimnəm! ?Kimiə e kwənkwai wok kafak yame yimnor ye nhag Yesu Yermaru, uə nīkam? !Əwəh! ² Tukmə ror narmamə tiksīn kamhani mhamə pəh nien mə yo aposol. Mərig nəfrakisien mə kimiə to nakhapəh nhaniyen məknakin, meinai nimiraghien kapəmiə ye Yesu Yermaru ramhajoun-pən mə yo aposol kirik.

8:11: Rom 14:15,20
26:16; 1 Kor 15:8-9

8:13: Rom 14:21
9:2: 2 Kor 3:2-3

9:1: Wok 22:17-18;

³Yakamhorpın nəgkiarlen kape narmamə tıksın yamə mine kamhani mhamə pəh nien mə yo aposol kirik. ⁴?Ratuatuk mə kimawə aposol minə yaksaiyoh əmiə kin nəviginien mine nar yame tuknim, uə? Əwəh, ratuatum əmə. ⁵Aposol minə tıksın, mine naorahi Yesu Yermaru minə, mine Pita, kapəriə nıpiraovın yamə mine kasəhuak kimnamhakwasig kin əriə mhatərhav masəriwək nıpig kimnasor wok kape Yesu Yermaru. ?Kini ratuatum mə kimawə jaksor min məknakin, uə nıkam? ⁶?Uə rikimiə raməsik mə yo mine Banabas, kimru pisin əmə jakawəkeikei mawor wok atuk tuk mane tuk nəviginien nəmru mine napirien mine nəriwəkien?

⁷Sərig-ru. ?Nakharkun mə to mobael kirik ror wok kini rikin rıpəh norkeikeiyen mə tukərok in tukun uə? Nıkam, rorkeikei mə tukərok in. ?Uə nakharkun mə to yermamə kirik rəsim, kini mıpəh nıvəhyen kwənkwan mən uə? ?Uə nakharkun mə to yermamə kirik raməvigın nar mıragh, to rıpəh nəniən kirik uə?*

⁸?Rikimiə raməsik mə ta mə narımnar yamə mine yakamni ramsi-pən əmə ye nərigien kape narmamə uə? !Nıkam! Kini loa ramni min əmə nar kirikianə yame yakamni. ⁹Kimırai ye loa kape Moses kimə,

“Nıpig hos kirik ramor wok kirik kafam, kini tukmə rorkeikei mə tukrəvigın, takpəh nini-

9:4: Luk 10:8 * **9:7:** Nəgkiarlen kape Gris ramni, “?Nakharkun mə to yermamə kirik ramarha tuk sipsip, to rıpəh niniən melek kape sipsip?”

əhuyen.”†
25:4).

(Dut

? Rhawor? ? Riki Kughen raməsik əmə hos,
10 uə raməsik mīn ətawə? Əwəh, kimivəhsi-pə
loa e tuk kapətawə nihuvəyen, meinai narmamə
yamə mine kasəkupən mamhahu nar ye nəsimien,
mine yamə mine khakwasig mamhavəh, iriə m-
fam nərigien kapəriə kirikianə əmə mə tuksən
nəviginiēn ye nəsimien a. 11 Ye wok mīnə kapəmru
irəmīə, rəmhen kīn mə yakəwəsīm kirik, mə kimīə
taksəvigīn ikin; in e mə kimīə takhavəh Nanmīn
kape Kughen. ?Kīni rhawor? ?Rīskai tuk əmiə mə
taksarpīn nasituyen mhavəhsi-pə mane rəmhen
tuk nəviginiēn nəmru uə? 12 Narmamə pisin
mīnə kharkun nisaiyohyen əmiə kīn nəviginiēn;
kīni ratuatuk əmə, meinai iriə kasor wok kape
Kughen. ?Kīni rhawor irəmru Banabas? Naiy-
ohyen kapəmru in ratuatuk əgkap.

Nar apnapig yakrarkun niwəkeikeiyen kīmi
əmiə tuk nərokien kape wok kapəmru, mərig
kimru yakrapəh niwaiyohyen. Kimru rikimru
ragien əmə mə jakrəpəh nīrərəhyen nərokien,
nar apnapig mə narəyen kapəmru rəutən, tamə
yakravəh nərok, narmamə khani hah əmru tuk
wok kapəmru, misətapig kīn nəvsaoyen huvə kape
Yesu Kristo yame yakarəni-ərhav. 13 ?Nakharkun
uə nīkam mə narmamə yamə mine kasor wok
ye Nimə Ehuə kape Kughen, kamhavəh nəriə
aikīn nəviginiēn rəmhen kīn nərokien kapəriə?

† 9:9: Dut 25:4 ramni mə tukmə nar mīragh kirik kamni kīmə
ox ramor wok kirik kafam, takpəh niniəhuyen in mə tukri-pəh
nəviginiēn. Əm-ru mīn 1 Tim 5:18. 9:10: 2 Tim 2:6 9:11:
Rom 15:27 9:12: Wok 20:34; 2 Kor 11:9

Kini narmamə yamə mine kasor wok ye tebol, ikin kamor sakrefaes ikin, kamhavəh nəriə aikin nəviginien rəmhen kin nərökien kapəriə. ¹⁴ Ye swatuk kirikianə əmə min, Yesu Yermaru rimni mə narmamə yamə mine kamhani-ərhav nəvsaoyen huvə, tukaməkeikei kivəhsi-pən nərökien kapəriə meinai kamhani-ərhav nəvsaoyen huvə.

¹⁵ Mərig yakrapəh niwaiyohyen əmiə kin narimnar yame ratuatuk mə to yakwaiyoh kin. Mərig pəh nien mə yakamrai nəkwəkwə e mamaiyoh kin nərökien. Rikik ramagien əmə mimə yakamni-ərhav nəvsaoyen huvə kape Kughen, kini kipəh nərökien yo iran. Ror pən, yakpəh norkeikei-əgkəpien mimə kimiə taksərok yo iran. ¹⁶ Mərig pəh nien mə yakamausit mə yakamni-ərhav nəvsaoyen huvə, meinai Kughen raməkeikei kimi yo mə jakni-ərhav. ! Kini nəmhəyen ehua tukruə tuk yo tukmə yakpəh nəvsao-ərhavyen kin nəgkiarien huvə! ¹⁷ Mərig tukmə yakamni-ərhav nəgkiarien kape Kughen meinai yakorkeikei mamor məkneikin, ratuatuk əmə mə jakvəh nərökien iran. Mərig Kughen e in e rimirpen yo mə jakor wok e, kini ror məkneikin mə jakaməkeikei mamor. ¹⁸ ?Kini naha nhagin e kafak nərökien? In əmə e, mə nipig yakamni-ərhav nəvsaoyen huvə, yakamni-ərhav apnapig əmə, mipəh nivəhyen nərökien iran. Kini ror məkneikin yakpəh naiyohyen kin nar kirik, nar apnapig in ratuatuk mə to yakaiyoh kin.

¹⁹ Yermamə kirik rirəh narmaruyen irak, mərig yimivəhsi-əhu atuk yo mə yo slef əmə kape nar-

mamə mi-fam mə jakvi-pə narmamə khapsaah khauə tuk Yesu Kristo. ²⁰ Nipig yimnaməriwək kimawə nəmə Isrel, yimauə rəmhen əmə kin nəmə Isrel, mə jakvi-pə əriə khauə tuk Kristo. Kini nar apnapig loa ripəh narmaruyen irak, nipig yimnəsəriwək kimawə miriə narmamə yamə mine kasəri-pən loa, yimauə məmhen kin əriə, mə jakvi-pə əriə khauə tuk Kristo. ²¹ Nipig yimnaməriwək kimawə narmamə yamə mine loa ripəh narmaruyen irəriə, yimauə məmhen kin əriə. Yimnor məkneikin mə jakvi-pə əriə khauə tuk Kristo. (Mərig yakpəh narakikinien loa kape Kughen. Nīkam. Loa kape Kristo ramarmaru irak.) ²² Nipig yimnaməriwək kimawə narmamə kapəriə nhatətəyen ripəh niskai-pikien, yimauə məmhen kin əriə mə jakvi-pə əriə pəh khauə tuk Kristo.‡ Yimauə məmhen kin narmamə mifam, mə ye norien minə fam jakvi-pə tiksīn khauə tuk Kristo. ²³ Yakamor məknakin mə nəvsaoyen huvə tukrivən ikin minə fam mə yo min jakvəh nihuvəyen yamə mine iriə kape narmamə yamə mine kamhani nəfrakisien iran.

²⁴ ? Nakharkun uə nīkam mə, ye naiyuyen, narmamə m-fam tuksaiyu, mərig kirikianə əmə tukrapita fam əriə? Kini rhuvə mimə kimiə tak-saiyu ye norien kape naiyuyen yame taksarkut pik mə taksor win. ²⁵ Narmamə yamə mine kisorkeikei mə tuksaiyu ye naiyuyen tukhawhai

9:20: Wok 21:20-26 ‡ **9:22:** Narmamə mine e kapəriə nhatətəyen ripəh niskai-pikien, iriə e yamə mine khamə ta mə rahas tuk nənien nusai nar yame kivəhsi-pən ta kimi kughen eikuə minə. Kini nipig Pol rimnamarə iriə miriə, in min rimipəh nənien nusai nar a. **9:22:** 2 Kor 11:29

əriə minə ye naiyuyen, mə tuksor win mhavəh nərökien kirik yame to röpəh nəmürrien ror tu. Mərig kitawə kisaiyu mə tuksor win mhavəh nar kirik yame tukraməmür kape rerin. ²⁶ Ror pən yakpəh naiyu-apnəpig-əməyen rəmhen kin yermamə yame ramaiyu tuk nəvkürrien ramaiyu; kini yakpəh narükien kin kwermik rəmhen kin yermamə yame ramor boksing ramaruk kin kwermün maməsik nımago-ago. ²⁷ Nıkam. Yakawhai nıprak mımə tukror wok atuə kin kafak, mə nıpig yakwəni-ərhav ta nəvsaoyen huvə kimi narmamə khapsaah, iriə tukhauə ye naiyuyen a, kini yo jakpəh nuəyen rəmhen kin yermamə kirik yame rımnakapır loa kape naiyuyen, kini karakikin in ye naiyuyen.

10

Pol ramni-ərhav norien kape nəmə Isrel kupan

¹ Piak minə mine nowinik minə, yakorkeikei mə takharkun mə nıpig rıpmawə minə kamnhaier İjip, napuə rımuvrig əpıs əriə m-fam; kini iriə m-fam kimisəviəfugin ye tahik. ² Kini Kughen rımnor baptaes irəriə m-fam ye tahik mine napuə a, mə tukhauə narmamə kape Moses minə. ³ Kini iriə m-fam kimisən nəviginien kirikianə əmə yame rımasi-pən ye Nanmın kape Kughen. ⁴ Kini mhanım nu kirikianə əmə yame rımasi-pən ye Nanmın kape Kughen, meinai kimnhanım nu ye kapier kape Nanmın kape Kughen yame kimnasəriwək iriə min, yame in e Yesu Kristo.

9:25: Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8 **9:27:** Rom 8:13; 13:14 **10:1:** Eks 13:21-22, 14:22 **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11

⁵ Nar apnapig iriə kimisor məkneikin, mərig iriə khapssah, Kughen rikin ripəh nagienien tuk əriə, kini kwənhəmhə apa ikin pisin pisin apa ye tipəvsik.

⁶ Kini Kughen rimneighan kin narimnar minə e mə tukror kwirig kimi ətawə e towei mine mə kitawə tukhapəh nhasigovinien norien has kape kaha minə kupan, mhapəh nisəruhu-pəniēn nərigien kapətawə ye norien has minə rəmhen kin yame kimnasor apa kupan. ⁷ Takhapəh nisəhuakien kimi nanmi nar rəmhen kin yame iriə tiksın kimnasəhuak kimi nanmi nar kupan. Meinai Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə, “Narmamə kimisəkwətə mə tucksəvigin mamhanim, kini masərer mə tucksor danis e yame ravi-pən əriə ikin rahas ikin.” (*Eks 32:6*)

⁸ Rahas mə kitawə tukhavən apis apis tuk ətawə minə rəmhen kin yame kimnasor kupan kini iriə m-fam twenti tri taosen kimnhamhə ye nipig kirikianə əmə. ⁹ Rahas mə kitawə tucksor narimnar yame ravi-pə niemha kape Kughen Yer-maru rəmhen kin yame iriə tiksın kimisor kupan, kini snek rəs əriə khamhə. ¹⁰ Rahas mə naksatmunmun ye Kughen rəmhen kin yame iriə kimnasor kupan, kini agelo kape nimhəyen rhopni əriə.

¹¹ Narimnar minə a kimnhauə ye nimraghien kape kaha tu minə apa ye tipəvsik, mamor kwirig kimi ətawə tukun. Kini kimirai-pən nəvsaoyen

minə a ye nəkwəkwə mə tukramsig ətawə e towei mine meinai Nipig Kwasig ruauə ipakə. ¹² Kini tukmə rikimiə raməsik mimə nakasərer tim tim, takasərig əmiə, meinai kimiə min nakharkun nimirien ye norien has minə e. ¹³ Nivəhsi-pən vəhsi-pənién yame ramuə ye nimiraghien kapəmiə, in rəmhen əmə kin yame kinnor fam ye narmamə minə. Mərig nipig m-fam, Kughen ramor kafan nəgkiarién. Kini In ripəh neighanién kin nivəhsi-pən vəhsi-pənién kirik tukruə ye nimiraghien kapəmiə yame in riskai rapita nəsaninién kapəmiə. Mərig nipig nivəhsi-pən vəhsi-pənién ramuə ye nimiraghien kapəmiə, Kughen tukror swatuk kirik mə takharkun nisərer-timtimien, mə nar kirik tukripəh nivi-pənién əmiə ye nahasién.

*Nanmi nar mine nəməhuak minə
(Rom 14:1-23; 1 Kor 8:1-13)*

¹⁴ Ror məkneikin, yo minə tiksín, sap ta ye norien kape nəhuakien kimi nanmi nar minə. ¹⁵ Kimiə nakharkun nar, kini misəkir atuk nəgkiarién kafak mə in rhuvə uə rahas. ¹⁶ Nakharkun mə nipig kitawə kasən Nəviginién Rhakə, kamhani vi vi Kughen tuk ninimien, mamhanim, rəmhen mə kitawə kwənhauə ye niprai Kristo misor kirikianə. Kini nakharkun mə nipig kitawə kasən bred yame kaməkapir-pir kaməwhai, kitawə kwənhauə kirikianə kitawə Kristo. ¹⁷ Kitawə khapsaah, mərig kisəmhen əmə kin mə nipraitawə kirikianə əmə, meinai bred kirikianə əmə, kini kitawə m-fam kasən bred a.

¹⁸ Nakharkun mə nipig narmamə kasən nusai nar yame pris rivəhsi-pən ta kimi kughen

kirik, rəmhen kın mə kasəhuak kwis iriə pris kimi kughen a.

¹⁹ ? Nakharkun nıprai nəgkiarinen kafak? ? Nakhamə ta mə yakamni mə nusai nar yame kımnor sakrefaes kın kimi nanmi nar, nəsaninien aikin kafan uə? Nıkam, rikək. ? Mərig rha-wor? ?Nakhamə ta mə yakamni mə nanmi nar iriə kughen əfrakis minə uə? Nıkam. ²⁰ Mərig yakamni mə nıpig narmamə kasor sakrefaes kimi nanmi nar, yarmhə en. Pa rimə sakrefaes a ramvən kimi Kughen. Kını yakpəh norkeikeiyen mə taksor kirikianə kimiə yarmhə. ²¹ Takhapəh nhavəniyen misən bred mine waen kape Nəviginien Rhakə, misarə mhavən min ye nimə kaməhuak kimi nanmi nar ikin misən nar yame kamor sakrefaes kın mine waen kape yarmhə minə. ²² Naksor məkneikin masor Yesu Yermaru ramor jalus tuk əmiə. ? Rikimiə raməsik mə ta mə nəsaninien kapəmiə rehuə rapita Kughen uə?

²³ Narmamə tiksın kamhani mhamə, “Rhuvə mə jakor naha nhagin yame nıprak rorkeikei.” Mərig yo yakamni mə pəh nien mə norien minə fam kisasitu irətawə. Mərig narmamə tiksın kamhani mhamə, “Rhuvə mə jakor naha nhagin yame nıprak rorkeikei.” Mərig yo yakamni mə pəh nien mə narımnar fam ravəhsi-haktə nımraghien kapətawə. ²⁴ Ripəh nihuvəyen mə kimiə kirik tukrərig pisin əmə in; mərig tukraməkeikei mamərig in minə tiksın. ²⁵ Sən nusai naha nar

10:18: Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4 **10:20:** Dut 32:17; Rev 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Eks 20:5, 34:14; Dut 4:24, 32:21; Jos 24:14; Sam 78:58 **10:23:** 1 Kor 6:12 **10:24:** Rom 15:1-2

mīragh yame kavəh nīmriṅ ye maket, mərig takhapəh nisaiyohyen tukun mə kwəsor ta sakrefaes kīn kīmi nanmī nar uə nīkam, kīni rikimiə tukriṗəh nətərig-pikiēn tukun. ²⁶ Norien e rhuvə əmə meinai Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə,

“Tokrei tanə e, mine narimnar fam aikīn, iriə kape Kughen Yermaru.” *(Sam 24:1)*

²⁷ Kīni tukmə yermamə yame riṗəh nəhuakien raiyoh ik mə takvən ye nəkwai nīmə kafan mawəvigīn kwis, kīni rikim tukragien mə takvən. Ən naha nhagīn yame ravəhsi-pre, mīṗəh naiyohyen tukun mə kīmnor sakrefaes kīn kīmi nanmī nar uə nīkam. Rikim tukriṗəh nətərig-pikiēn tukun. ²⁸ Mərig tukmə ramni-pre tuk ik mīmə, “Kīmnor sakrefaes ye nusai nar mīragh e kīmi nanmī nar,” kīni rhuvə mə takpəh nəniēn, tamə raməm ik nakamən, rīkin raməsik mə nakamor təvhagə has. ²⁹ Pəh nien mə nar has tuk ik, mərig in nar has ye nətərigien əmə kafan. Narmamə tiksīn khamə, “? Mərig rhawor e nətərigien kape yermamə kīrik raməkīr kafak norien yame yakorkeikei mə jakor, kīni mamətəpiḡ kīn yo mə jakpəh norien nar kīrik? ³⁰ ? Tukmə yakamni vi vi Kughen tuk nəvigīnien, kīni mamən, rhawor e narmamə kamhani mhamə yakamor təvhagə has ye nīmri Kughen? ! Yaknəhuak-pən ta ye nəvigīnien a!” ³¹ Mərig yakamni mə naha nhagīn yame taksor, tukmə nakasəvigīn, uə nakamhanim, takasəkeikei mīsor əriə m-fam ye norien yame ravəhsi-haktə nhag

Kughen. ³² Takhapəh nisorien mə yermamə kirik tukrimir ye kafan nhatətəyen, nar apnapig mə in yemə Isrel, uə yemə Gris, uə yermamə kirik ye niməhuak kape Kughen. ³³ Sor norien a rəmhen kın norien kafak yame yakamarkut mə jakor riki narmamə m-fam rikiriə tukragien tukun ye norien minə fam. Yakamor məkneikin meinai pəh nien mə yakamərig pisin əmə yo, mərig yakamərig nukwhao mə Kughen tukrivəh miragh əriə.

11

¹ Takhasigəvin yo rəmhen kın yame yo yakamsigovin Yesu Kristo.

Norien kape nəhuakien

² Yakamni vi vi əmiə meinai nakhapəh nisəru-kinien yo ye narimnar fam yame yimnor kini mamhajoun, kini nakharaptərkın nhajounien yamə mine yimnhajoun əmiə kın.

³ Mərig yakorkeikei mə kimiə m-fam takharkun mə kapən kapə narmamə m-fam, Kristo, in ramarmaru irəriə; kını kapən kapə piraovin, kafan yerman, in ramarmaru iran. Kini kapən kapə Kristo, in Kughen, ramarmaru iran. ⁴ Tukmə yer-man kirik raməvəvhao nipig in raməhuak uə nipig ramni-əhrav nəgkiarien yame Kughen rimivəhsi-pən kimin, in ramor auris Kristo. ⁵ Mərig piraovin ramor auris kafan yerman tukmə ripəh nəvəvhaoyen ye nipig yame raməhuak uə nipig ravəvəhsi-ərhav nəgkiarien yame Kughen ravəvəhsi-pən kimin. Norien a ror naurisien rəmhen kın

10:31: Kol 3:17

10:32: Rom 14:13

10:33: 1 Kor 9:20-22

11:1: 1 Kor 4:16

11:3: Jen 3:16; Efes 5:23

yame kimmnæki kapæn kapæ rîpiæpiæ. ⁶ Rhuvæ mæ piraovîn kirik yame rîpæh norkeikeiyen mæ tukrævævhao mæknakin, rhuvæ mæ tukæki kapæn kapæ pæh narmamæ tukhani mæ in yerman, pæh in tukrauris tukun. Tukmæ norien a ror auris tukun, rhuvæ mæ tukrævævhao. ⁷ Rhuvæ mæ narman tukhapæh nisævævhaoyen ye nîpig kape næhuakien meinai Kughen rimnor yerman ravæh nanmîn kafan, mæ tukæm-pæn nihuvæyen iran kape Kughen; mærig tukæm-pæn nihuvæyen kape yerman ye piraovîn. ⁸ Ror mækneikin meinai in apa kupan, pæh nien mæ Kughen rimivæh piraovîn mor yerman kin; mærig rimivæh yerman mor piraovîn kin. ⁹ Kini pæh nien mæ Kughen rimnor yerman mæ tukrasitu ye kafan piraovîn, mærig rimnor piraovîn mæ tukrasitu ye kafan yerman. ¹⁰ Ror mæknakin mæ piraovîn tukramækeikei mævævhao ramor nîmtætien mæ in ramsiai kafan yerman pæh agelo minæ tuksæm kharkun mæ ramsiai æfrakis kafan yerman.

¹¹ Mærig ye nîmraghien kapætawæ yamæ mine kasofugin-pæn ye Yesu Yermaru, piraovîn to rîpæh naræ-pîsinien; kini yerman to rîpæh naræ-pîsinien, ¹² meinai in apa kupan Kughen rimivæh yerman mor piraovîn kin. Mærig taktakun ai, narman minæ fam, nîpiraovîn kaseimæk kin æriæ. Kini narimnar m-fam ramsi-pæn tuk Kughen.

¹³ Taksæm æmhen mæ ratuatuk mæ ? piraovîn yame ramæhuak kimi Kughen tukrævævhao uæ nîkam? ¹⁴ Narmamæ m-fam kharkun mæ yerman yame nîmar nîkwænen rapomh, tukror naurisien

kimin, [tukamni kimə in rəmhen kin piraovin].
 15 Mərig tukmə piraovin kirik nımar nıkwənen rapomh, rikin tukragien tukun, kini narmamə tuksəgnəgin in tukun, meinai Kughen rimivəhsi-pən nımar nıkwəne piraovin rəmhen mə kafan kəvəvhao. 16 Mərig tukmə yermamə kirik rimə tukrəgkiar kimi yo tuk nar a, kini yakamni məkneikin mimə norien pisin min kirik ye yama rikək; nıməhuak pisin pisin minə kasəri-pən swatuk kirikianə.

Norien kape Nəviginien Rhakə

17 Ye nəgkiarien yamə mine jakni-pre tuk əmiə ai taktakun, to yakpəh nini-vivi-yen əmiə, meinai nəkwətə-kwisien kapəmiə ripəh nasituyen, mərig ramoriah əmə əmiə. 18 Nar kupan yame jakni in e mə yımnərig nəvsaoyen kirik mə nıpig nakasofugin əmiə minə mə taksəhuak, kini misarə maseikus-eikus min kapəmiə kwhen. Kini rikik raməsik mə nəvsaoyen a yımnərig in nəfrakisien. 19 Nakhamə ta mə takasəkeikei masəwhai kwhen kapəmiə mə tukror əpu mə kimia ni-pa mine Kughen rikin tukragien tuk əriə. 20 Nıpig nakasofugin əmiə minə, masən Nəviginien Rhakə, nakhamə ta mə naksəri-pən əfrakis norien kape nənien Nəviginien kape Yesu Yermaru. Mərig taksəm-ru norien e kapəmiə. Pəh nien mə naksəri-pən norien atuatur kape nənien Nəviginien kape Yesu Yermaru, 21 meinai nıpig nakasəvigin, kimia kirikianə kirikianə nakasəvigin, mhapəh nhawhinien əmiə minə tiksın. Tiksın kisəmkərəv, tiksın kisapis kin waen.

²² Tukmə nakhamə taksəvigin kirikianə kirikianə mamhanim, taksor əmə apa iməmiə yerkwanu minə, kwasig ikin nakpihavən ye niməhuak. Mərig norien kapəmiə rīpəh nisiaiyen niməhuak kape Kughen; mamor auris yavən has minə. ?Kini jakni-pre naha nhagin tuk əmiə? ?Jakni vi vi əmiə tuk norien a uə? !Nikam, to yakpəh nini-vivi-yen əmiə tukun!

²³ Meinai yaknhajoun ta əmiə nhajounien yame ramsi-pən tuk Yermaru. Yenpig a, kwasig ikin keighan-pən kin Yesu Yermaru ye kwermi tukmir minə, in rimivəh bred ²⁴ mini vi vi Kughen tukun, kini mhapu, kini mimə, “In e nīprak yame tukrakapir tuk əmiə. Taksor məknakin, mə rikimiə tukraməsik Yo.” ²⁵ Ye norien kirikianə əmə min, nīpig kwəsəvigin ta, In rimivəh pənkin waen mini mimə, “Kap waen e in nitawik yame ramhajoun promes vi yame Kughen ramor kimi narmamə. Nīpig takhanim rikimiə tukraməsik Yo.” ²⁶ Tuk nar e, nīpig tukmə nakasən bred a, uə nakhanim waen a, nakamhani-ərhav nimhəyen kape Yesu Yermaru miseriaji tukrirerig-pə min.

²⁷ Ror məkneikin, yermamə yame ramən bred uə ramnim waen ye kap kape Yesu Yermaru ye norien yame rīpəh natuatukien, in ramor təvhagə has mamoriah nīprai Yesu Yermaru mine nitawin. ²⁸ Mərig kwasig ikin nakasən bred mamhanim kap waen, takasəkeikei misəm əmhen ta kapəmiə nīmraghien. ²⁹ Meinai yermamə yame ramən bred mamnim kap waen, mərig rikin rīpəh nəsik-huvəyen nīprai Yesu Yermaru, nənien

11:25: Eks 24:6-8; Hib 8:8-13 **11:26:** Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27:** Hib 10:29

mine ninimien kafan ravi-pə atuk əmə narpinien kimin. ³⁰ Ror məkneikin mə kimiə khapsaah nıpraimiə raməpou kini nakhamhə, kini kimiə tiksın nakwənhəmhə ta. ³¹ Mərig tukmə kitawə kirikianə kirikianə kisəm əmhen ta nımraghien kapətawə, kwasig ikin misən Nəviginien Rhakə, tamə Kughen tukravəhsi-pə narpinien kimi ətawə. ³² Nıpig Yesu Yermaru tukraməko atuatuk ətawə, ramor məkneikin mə nıpig In tukrəkir narmamə ye tokrei tanə mor narpinien kimi əriə, kini kitawə tukhapəh nhavəhyen narpinien kitawə miriə.

³³ Ror məkneikin piak minə mine nowinik minə, nıpig takhauə kirikianə mə taksən Nəviginien Rhakə, takaseito kin əmiə minə tiksın. ³⁴ Tukmə yermamə kirik rəmkəv, rhuvə mə tukrəvigin ta apa iman yerkwanu ai muə, tamə ruə ye nofuginien, mən pisin nəviginien kin narmamə tiksın, kini Kughen rivəhsi-pən narpinien kimin.

Kini nıpig jakurə tuk əmiə, jakvəhsi-pre swatuk ye narimnar pisin minə tiksın yame nakasaiyoh-pə kin.

12

Nanmin kape Kughen ravəhsi-pə nirkunien pisin pisin

(Rom 12:4-8)

¹ Piak minə mine nowinik minə, pəh yakəgkiar ye nirkunien pisin pisin yamə mine Nanmin kape Kughen ravəhsi-pə kimi ətawə, meinai yakorkeikei mə kimiə takasəkeikei mharkun.

² Kimiə nakharkun mə apa kupan, nıpig nımnhapəh nisəhuakien kimi Kughen, kivi-pən

nətərigien kapəmiə kamkır-pən əmiə ye swatuk tuk nəhuakien kimi nanmi nar yamə mine khapəh nisəgkiarien. ³ Ror məkneikin, yakamni-pre tuk əmiə mə tukmə yermamə ramni hah Yesu Kristo, pəh nien mə Nanmın kape Kughen rīvəhsi-pən nəgkiarien a kimin; kini Nanmın kape Kughen əmə ramor yermamə rirkun niniyen mə Yesu in Yermaru.

⁴ Nanmın kape Kughen ravəhsi-pə nirkunien pisin pisin minə kimi ətawə; mərig Nanmın kirikianə əmə. ⁵ Kitawə kasor wok pisin pisin ripsaah, mərig Yermaru kirikianə əmə yame kasor wok kafan. ⁶ Kitawə kasor wok ye norien pisin pisin ripsaah, mərig in Kughen kirikianə əmə yame ramor wok ye nımraghien kape narmamə mifam mə iriə tuksor wok minə fam a.

⁷ Kini Nanmın kape Kughen ravəhsi-pə nirkunien pisin pisin kimi ətawə kirikianə kirikianə mə kitawə tuksasitu irətawə minə fam. ⁸ Nanmın kape Kughen ravəhsi-pən nəgkiarien kape nirkunien kimi yermamə kirik; kini Nanmın kirikianə əmə rīvəhsi-pən nirkunien nar kimi yermamə pisin kirik. ⁹ Kini Nanmın kirikianə əmə ravəhsi-pən nhatətəyen kimi yermamə pisin kirik min. Kini Nanmın kirikianə əmə ravəhsi-pən nirkunien kimi yermamə pisin kirik min tuk nor-huvəyen yermamə. ¹⁰ Kini mivəhsi-pən min nirkunien kimi yermamə pisin kirik min tuk norien nımtətien minə. Kini mivəhsi-pən min nirkunien kimi yermamə pisin kirik min tuk nini-ərhavyen nar kirik kwasig ikin nar ai rıpiamuə. Kini mivəhsi-pən min nirkunien

kimi yermamə pisin kirik min tuk nəkirien nanmin pisin pisin minə. Kini mivəhsi-pən min nirkunien kimi yermamə pisin kirik min tuk niniyen nəgkiarien kape tanə pisin pisin minə. Kini mivəhsi-pən min nirkunien kimi yermamə pisin kirik min tuk nhopraiye nıprai nəgkiarien minə a. ¹¹ Nirkunien minə a, iriə m-fam kamhasi-pən əmə tuk Nanmin kirikianə əmə, kini ravəhsi-pə kimi ətawə kirikianə kirikianə ye swatuk yame Kughen rorkeikei.

Nuhpikinien ye nıprai yermamə

¹² Narmamə kape Kristo kisəmhən əmə kin nıprai yermamə, yame in kirikianə əmə, mərig nor-norin minə ripsaah. Kini nar apnapig mə nor-norin pisin pisin minə, kamharpin-pən ye nıpran kirikianə əmə. ¹³ Ye norien kirikianə əmə min, kitawə tiksın, kwənərəus kape Isrel; tiksın nəmə Gris; tiksın slef; tiksın pəh nien mə slef; mərig Nanmin kape Kughen kirikianə əmə rımnor bap-taes irətawə fam mimə tukhauə kirikianə əmə ye Kristo. Kini kitawə kamhavəh* Nanmin kape Kughen yame in kirikianə əmə.

¹⁴ Sətərig-ru. Nıprai jir, pəh nien mə norin kirikianə; mərig nor-norin ripsaah. ¹⁵ Nar apnapig nihun ramni mimə, “Mərig in ai pəh nien mə yo kwermın, pəh nien mə yo nori nıprai yermamə kirik,” mərig nəgkiarien kafan rıpəh norien nihun mə pəh nien mə in nor nıprai yermamə. ¹⁶ Nar apnapig nımətirgin ramni mimə, “Mərig in ai pəh

12:11: 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 * **12:13:** Gris ramni nuhpikinien mimə, “Kitawə kamhanım Nanmin kirikianə əmə.” **12:13:** Kal 3:28

nien mə yo nimirin, pəh nien mə yo nori nıprai yermamə kirik,” mərig nəgkiarinen kafan rıpəh norien nımətirgin mə pəh nien mə in nor nıprai yermamə. ¹⁷ ?Tukmə nıprai jir, nimirin in-əmə-in-əmə, kini tukrhawor pən iran mine mamərig nar? ?Kini tukmə nıprai jir nımətirgin in-əmə-in-əmə, tukrhawor pən iran mine mamərig nəmiəv nar? ¹⁸ Mərig nıkam. Kughen rımnərəhu nor-nor yermamə yame In rorkeikei mə tukhaswin aikin. ¹⁹ ?Tukmə iriə fam norin kirikianə əmə, kini nıpran raməker-pən pukaa? ²⁰ Mərig nəfrakisien mə nor-norin rıpsaah, mərig nıpran kirikianə əmə.

²¹ Nimir jir to rıpəh nini-pəniən tuk kwermi jir mımə, “Yo yakəpəh ik, yo yaknəmhen ta.” Kini kapən kapə to rıpəh nini-pəniən tuk nihun mir mımə, “Ah. Yakəpəh əmiru. Yo yaknəmhen ta.” ²² To rıpəh norien məknakin. Nor-nori nıpraitawə yamə mine rikıtawə raməsik mə iriə kasəpəu, mərig to khapəh nisəpəhyen. ²³ Nor-nortawə yame ror naurisien, tukhagin huvə tukun. Kini nor-nortawə yame rıpəh nəmhenien mə narmamə tuksəm, kıtawə tuksarkaoh-pən kimin. ²⁴ Mərig nor-nortawə yame rıpəh norien naurisien, kıtawə khapəh nisarkaoh-pəniən kimin. Mərig Kughen ramofugin narmamə ye nıməhuak kapətawə mamor huvə pən kimi əriə yamə mine kıtawə kasəm-əhu əriə, rəmhen kin yame In ravəhsi-pən nisaiyen kimi nor-norin yame kıtawə khapəh nhasaiyen. ²⁵ Kini ye norien a, nor-nor nıpraitawə to khapəh niseikus-eikusien əriə minə; mərig pəh tuksəm huvə fam əriə minə. ²⁶ Tukmə nor-nori tiksın kasərig nəmhəyen, kini

nor-nori minə fam tuksərig nəmħəyen. Kini tukmə kaməgnəgin norin kirikianə, kini nor-nori minə fam rikiriə ramagien.

²⁷ Niprai nəgkiarien e rimə kimiə niprai Kristo, kini kimiə m-fam kirikianə kirikianə, kimiə nor-norin minə. ²⁸ Kini ye niməhuak, Kughen rimnəkupan mirpen narmamə tiksın mə iriə aposol minə; kini kwasig ikın, mirpen tiksın mə iriə profet minə, kini kwasig ikın, mirpen nəmħajoun minə. Kini mirpen tiksın mə tuksor nımtətien minə, tiksın tuksor huvə narmamə, kini tiksın tuksasitu ye narmamə, kini tiksın kharkun nisosituyen ye niniyen kape niməhuak, kini tiksın hamhani nəgkiarien kape tanə pisin pisin. ²⁹ ? Nakhamə ta mə narmamə mfam iriə aposol minə? ? Uə narmamə m-fam iriə profet minə? ? Uə narmamə m-fam iriə nəmħajoun minə? ? Uə narmamə m-fam kasor nımtətien minə? ³⁰ ? Uə narmamə m-fam kasor huvə narmamə? ? Uə narmamə m-fam kamhani nəgkiarien kape tanə pisin pisin minə? ? Uə narmamə m-fam kharkun niprai nəgkiarien pisin pisin minə a? Nikam, ripəh norien məknakin.

Norkeikeyen
(Rom 12:9-21)

³¹ Mərig rhuvə mə taksərəhu-pən tim tim nətərigien kapəmiə tuk nhavəhyen nirkunien pisin pisin yamə mine Nanmin kape Kughen ravəhsipə, yame iriə khahuvə rapita. Kini taktakun ai, jakni-pre swatuk hanə yame in rhuvə pik.

13

¹ Tukmæ yakægkiar ye nægkiarien kape narmamæ ikin pisin pisin minæ uæ ye nægkiarien kape agelo minæ, mærig norkeikeiyen rikæk yerkiak, mærig yakamægkiar pik æmæ ræmhen kin yermamæ kirik yame ramuh næpag nai mamor tærigaru, uæ ramuh apnapig bel. ² Tukmæ yakvæh nirkunien tuk nini-ærhavyen nar, kwasig ikin nar a ripiuæ, mærig norkeikeiyen rikæk yerkiak, yo nar apnapig æmæ. Kini tukmæ yakirkun nar erkwaig minæ fam mine nirkunien minæ fam, mærig norkeikeiyen rikæk yerkiak, yo nar apnapig æmæ. Kini tukmæ kafak nhatætøyen in riskai mæ jakor tukwas kirik ræta mamvæn, mærig norkeikeiyen rikæk yerkiak, yo nar apnapig æmæ. ³ Tukmæ yakpik-pæn fam kafak narimnar kimi yavæn hah minæ, uæ yakeighan-pæn kin tikmir minæ kafak mæ tuksarko-pæn kin yo nap, mærig norkeikeiyen rikæk yerkiak, to yakpæh norien win ye nar kirik.

⁴ Norkeikeiyen ramor yermamæ kafan nætærigien ramæpomh; kini mor in ramor huvæ pæn kimi narmamæ; mipæh norien jalus kimi narmamæ, mipæh nivæhsi-haktæ-atukien in, mipæh nausitien, ⁵ mipæh nor-pæniën narmamæ, mipæh nærig-atukien in, kini niemha ripæh nhai-pikien, kini ripæh niraptærkîn-tim-timien rikin tuk norien has yame kamor kîmin. ⁶ Kini norkeikeiyen ramor yermamæ rikin ripæh nagienien tuk norien has minæ, mærig rikin ramagien æmæ tuk norien huvæ minæ kape næfrakisien. ⁷ Norien kape norkeikeiyen ramætapiç kin yermamæ mæ

kafan nərıgıen tukrıpəh nəpouyen; mamor in ramhatətə tım tım ye Kughen, mərəhu-pən tım tım kafan nərıgıen kimi Kughen. Nar apnapıg tukmə nəmhəyen ehuə kırık ruə, mərıg norien kape norkeikeiyen ramətapıg kın in mə tukrıpəh nımırıen.

⁸ Norien kape norkeikeiyen to rıpəh norien infamien. Mərıg nırkunien kape nını-ərhavıyen nar kırık kwasıg ikın nar a rıpiuə, nırkunien nar a tukamhavən, tuk nıpiğ kırık tikrıpirkək. Mine nırkunien kape nəgkıarıen ye nəgkıarıen pısın pısın, tukamhavən, tuk nıpiğ kırık tukrıharkək. Kını nırkunien tikrıpirkək. ⁹ Ror məkneikın meinai nırkunien kapətawə rıkəskəh əmə; kını nəgkıarıen yame Kughen ravəhsi-pə, kıtawə kamhani-ərhav əmə nıpərin. ¹⁰ Mərıg nıpiğ Yesu Kristo tukruə mın mor atuatur narımınar m-fam, kını nırkunien pısın pısın yamə mine Nanmın kape Kughen ravəhsi-pə taktakun tukrıpirkək. ¹¹ Nıpiğ yımınarkəskəh, kını yımınəgkıar rəmhen kın kwajıkovə, kını nırkunien kafak rəmhen kın pıkwarıen kırık. Mərıg nıpiğ yımauə mehuə, yımınəru-kın norien kape kwajıkovə. ¹² Taktakun ai, kıtawə kasəm əmə nıpərin rəmhen kın yermamə kırık yame ramarhanım ye glas yame rəmkımik. Mərıg tuk Nıpiğ Kwasıg, kıtawə tuksəm huvə Kughen. Taktakun ai, yakırkun nıpərin əmə; mərıg ye nıpiğ a, jakırkun huvə narımınar fam, rəmhen kın yame Kughen rırkun huvə yo ai taktakun mine.

¹³ Kını taktakun ai, norien misır e kısısər karhəmır: norien kape nhatətəyen, norien kape

nərəhu-pən-timtīm-ien nətərigien ye Kughen, mine norien kape norkeikeiyen. Mərig yame rhuvə pik əgkap, in ai norien kape norkeikeiyen.

14

Nirkunien kape nini-ərhavyen nar kirik kwasig ikin nar ai rīpitərhav-pə; mine nirkunien kape niniyen nəgkiarien kape tanə pisin pisin minə

¹Taksarkut pik mīmə norkeikeiyen tukrarmaru ye nımraghien kapəmiə, kini misarkut pik mə takhavəh nirkunien yamə mine Nanmın kape Kughen ravəhsi-pre, kini misarkut pik rapita mə takharkun nhani-ərhavyen nar kirik kwasig ikin nar ai rīpitərhav-pə. ²Yakamni məkneikin meinai tukmə kimiə kirik yame raməgkiar ye nəgkiarien kape tanə pisin pisin minə, pəh nien mə raməgkiar kimi narmamə, mərig raməgkiar kimi Kughen. Nəfrakisien, yermamə kirik rikək yame rirkun nəgkiarien yame ramni, mərig in ramni-ərhav nəgkiarien erkwaig yame Nanmın kape Kughen ravəhsi-pən kimin. ³Mərig narmamə m-fam yamə mine kamhani-ərhav nar kwasig ikin nar ai rīpiamtərhav-pə, kamhani-pən tuk nivəhsi-haktəyen nımraghien kape narmamə, mine tuk nivəhsi-haktəyen nətərigien kapəriə, mine tuk nasituyen irəriə. ⁴Yermamə yame raməgkiar ye nəgkiarien kape tanə pisin pisin minə, ravəhsi-haktə əmə nımraghien kafan; mərig yermamə yame ramni-ərhav nar kwasig ikin nar ai rīpiamuə, in ravəhsi-haktə nımraghien kape nıməhuak. ⁵Yakorkeikei mə kimiə m-fam

taksəgkiar ye nəgkiarien kape tanə pisin pisin minə, mərig rhuvə pik mə takhavəh nirkunien tuk nini-ərhavyen nar kwasig ikin nar ai rīpiuə. Yermamə yame ravəh nirkunien tuk nini-ərhavyen nar kwasig ikin nar ai rīpiuə, in ramasitu pik ye niməhuak rapita yermamə yame raməgkiar ye nəgkiarien kape tanə pisin pisin minə, meriaji in rhoprai nīprai nəgkiarien mə tukrīvəhsi-haktə nimraghien kape niməhuak.

⁶ Piak minə mine nowinik minə. ?Tukmə yakaurə tuk əmiə maməgkiar kimi əmiə ye nəgkiarien kape tanə pisin pisin, mipəh nhopraiye nīprai nəgkiarien, kini tukrhawor masitu irəmiə? Mərig jakaməkeikei mini-ərhav nar kirik yame Kughen rimnor əpu kimi yo pəh nakharkun. Kini jakaməkeikei maməvhag kimi əmiə, mivəhsi-pre nirkunien kimi əmiə, mamni-ərhav nar kirik yame tukrīpiuə. ⁷ In rəmhen əmə kin tərhenao yame kamher, uə gita yame kamuh. Narimnar minə a khapəh nhamraghien, yermamə əmə ramor əriə kamərig rikiriə. Kini tukmə kher oror tərhenao, tukeinein nanmi nipei yame tərhenao raməni. ⁸ Kini tukmə kamher oror naiyuk ye nīpig kape narowaginien, narmamə tukhapəh nisor-apnəpənəyen tukun. ⁹ Mərig rəmhen əmə kin əmiə. ?Tukmə naksəgkiar ye nəgkiarien yame narmamə kaseinein, tukshawor mharkun nīprai nəgkiarien yame nakamhani? Kimiə naksəgkiar əmə kimi nimago-ago; narmamə khapəh nhavəhyen nīpran. ¹⁰ Nəfrakisien mə nəgkiarien minə rīpsaah ye tokrei tanə, kini iriə kirikianə kirikianə nīprai nəgkiarien aikin kapəriə. ¹¹ Kini tukmə yakpəh nirkunien nīprai

nəgkiarien yame yermamə kirik ramni-pə tuk yo, yo yakapsipis tukun, kini in yepsipis tuk yo. ¹² Rəmhen əmə kin əmiə. Kimiə naksorkeikei mə Nanmin kape Kughen tukrivəhsi-pre nirkunien pisin pisin minə, taksarkut pik mə takhavəh nirkunien yamə mine khavəhsi-haktə nimraghien kape niməhuak.

¹³ Tuk nar ai, tukmə kimiə kirik raməgkiar ye nəgkiarien kape tanə pisin kirik, tukraməkeikei məhuak min mə Kughen tukrivəhsi-pən nıprai nəgkiarien e pəh rhoprai-pən kimi niməhuak.

¹⁴ Tukmə yakaməhuak ye nəgkiarien kape tanə pisin kirik, rikik raməhuak mərig nətərigien kafak ramərer apnapig əmə. ¹⁵ ?Kini jakhawor? Jakəhuak yerik, mərig jakəhuak min ye nətərigien kafak. Kini jakəni nıpei yerik, mərig jakəni min nıpei ye nətərigien kafak. ¹⁶ ?Tukmə nakhani vi vi Kughen yerkim ye nəgkiarien kape tanə pisin, yermamə yame reinein nəgkiarien a tukrhawor pən iran mine mameighan kin nəhuakien kafam? To rıpəh neighanien kin, meinai in reinein nəgkiarien yame nakamni. ¹⁷ Tukmə ror nakamni vi vi Kughen, mərig nəgkiarien kafam rıpəh nıvəhsi-haktəyen nimraghien kape yermamə yame reinein nəgkiarien e nakamni.

¹⁸ Yakamni vi vi Kughen mə yakaməgkiar ye nəgkiarien kape tanə pisin pisin minə rapita əmiə m-fam. ¹⁹ Mərig ye nəkwai niməhuak, tukmə yakamhajoun narmamə ye nəgkiarien kwatıksin əmə yame narmamə kharkun nıpran, in rhuvə pik rapita yame to yakni nəgkiarien rıpsaah pik ye nəgkiarien yame iriə kaseinein.

²⁰ Piak mine nowinik minə. Takhapəh nisorien

nərigien kapəmiə minə rəmhən kin kwajikovə. Ye norien kirikianə əmə e taksəmhən kin kwajikovə əmtəmtə yamə mine kiseinein norien təvhagə has. Mərig ye nərigien kapəmiə rhuvə mə rikimie tukrimruə. ²¹ Meinai kimini ye loa kape Moses kimə,

“Kughen Yermaru ramni məkneikin mə,

‘Jakor mə narmamə yamə mine kasəgkiar ye nəgkiarieren kape tanə pisin minə tukhani-ərhav nəgkiarieren kafak tuk narmamə.

Kini iriə tuksərig nəgkiarieren kape yepsipis minə, mərig nar apnapig mə iriə tuksərig pawk nar vi kirik, mərig iriə to khapəh nisəterigien kin Yo.’ ” *(Aes 28:11)*

²² Ror məkneikin mə nəgkiarieren kape tanə pisin pisin minə, in nımtətien kirik yame tukrasitu ye narmamə yamə mine khapəh nisəhuakien, pəh nien mə nımtətien kirik yame tukrasitu ye nəməhuak minə. Mərig nıpig yermamə ramni nar kwasig ikin nar ai rıpiamuə, nəgkiarieren e kape nəməhuak, pəh nien mə kape narmamə yamə mine khapəh nisəhuakien. ²³ ? Ror məknakin tukmə niməhuak piəpiə ramhum, kini narmamə m-fam kasəgkiar ye nəgkiarieren kape tanə pisin pisin minə, kini iriə yamə mine khapəh nharkunien, uə narmamə yamə mine khapəh nisəhuakien khauə imə, iriə tuksəm kini khamə ta mə kimie nakaseno-eno. ²⁴ Mərig tukmə yermamə kirik yame rıpəh nəhuakien, uə yermamə yame rameinein nəhuakien ramuə imə nıpig narmamə kamhani-ərhav nar kwasig ikin rıpiamuə, kini nəgkiarieren kapəmiə tukrirap rikin, kini in

tukrirkun mə in yor təvhagə has, kini nəgkiarien minə a tukrəkir kafan norien,²⁵ kini kafan təvhagə hah yame ramerkwaig tukruə ye nıkakien. Tuk nar e, in tukrimir mənim-pən nimirin ye nimoptanə maməhuak kimi Kughen, mamni-ərhav mimə, “Nanmin kape Kughen raməmir əfrakis irəmiə.”

Pol raməvhag kimi əriə tuk nipiğ kape nəhuakien

²⁶ Piak minə mine nowinik minə. Pəh yakni nıprai kafak nəgkiarien. Nipiğ kimiə m-fam naksəkwətə kirikianə ye nofuginien tuk nəhuakien, kimiə m-fam kirikianə kirikianə kapəmiə aikin wok yame takasor. Tiksin kasəni nıpei, kini tiksin kashajoun, kini tiksin kasor əpu nəgkiarien tiksin yame ramerkwaig, tiksin kasəgkiar ye nəgkiarien kape tanə pisin pisin minə, kini tiksin kashoprai nıprai nəgkiarien mine. Takasəkeikei misor narimnar minə e tuk nərip-timtimien niməhuak. ²⁷ Tukmə narmamə tiksin kasəgkiar ye nəgkiarien kape tanə pisin, kiraru uə kisisər əmə tukrhəgkiar, kirik tukrini kafan, kini kwasig ikin, kirik rini min kafan, kini yermamə kirik tukraməkeikei mhoprai nıprai nəgkiarien minə a. ²⁸ Məriğ tukmə yermamə rikək tuk nhopraiye nıprai nəgkiarien yame kirhini, pəh kirhəgkiar pisin əmə kimi Kughen, mirhipəh nini-ərhavyen ye niməhuak.

²⁹ Rhuvə mə profet kiraru uə kisisər əmə tukrhəgkiar, kini narmamə tiksin tuksəkir huvə kapərisir nəgkiarien. ³⁰ Kini tukmə yermamə kirik rərer məməgkiar, məkneikin Kughen ror əpu nəgkiarien kirik yame rimnamerkwaig

kupan ruə tuk yermamə kirik yame ramkwətə, rhuvə mə yermamə yame ramərer maməgkiar tukrəkwətə mapnapig, pəh yame Kughen rīvəhsipən nəgkiarien kimin pəh in rərer məgkiar. ³¹ Ror məknakin mə kimiə yamə mine nakamhani-ərhav nəgkiarien yame Kughen ravəhsi-pre, kirik tukrəkupən məgkiar; ai, kirik min, ai kwasig ikin, kirik min, mə takharkun nishajounien narmamə m-fam, mhavəhsi-haktə nətərigien kapəriə. ³² Narmamə yamə mine kamhavəh nirkunien tuk nini-ərhavyen nar, kwasig ikin nar ai rīpiuə, kharkun nīpig atuatur kape nəgkiarien mine nīpig atuatur kape nīpimien, ³³ meinai pəh nien mə Kughen rorkeikei nuvrīg-uvrigien, mərig in rorkeikei nəmərinuyen. Ror pən, ye niməhuak minə fam kape narmamə kape Kughen, ³⁴ ye nīpig kape nəhuakien, nīpiraovin tukhapəh nisəgkiarien, meinai rīpəh natuaturkien mə tuksəgkiar. Mərig tukasəkeikei masətərig kin nəmasur kape niməhuak, rəmhen kin yame loa ramni. ³⁵ Tukmə kisorkeikei mə tukharkun nar kirik, tukharerīg-pən apa yerkwanu, kini misaiyoh kapəriə narman minə kin. Meinai ror naurisien mə piraovin tukrəgkiar ye nəkwai niməhuak.

³⁶ ? Rhawor? Kimiə tiksın nakhamə ta mə Kughen rīmivəhsi-pre nəgkiarien mə kapəmiə pisin əmə. Nakhamə ta mə kimiə pisin əmə nakharkun nəkirien norien minə. ³⁷ Mərig tukmə kimiə kirik rikin raməsik mə Kughen ravəhsipən nəgkiarien kirik kimin, uə Nanmin Kape Kughen rīmivəhsipən nəsaninien kimin, kini in

tukraməkeikei mini nəfrakisien ye nəgkiarieren yame yakamrai kimi əmiə mimə nəkwai Yermaru nəfrakis a. ³⁸ Tukmə yermamə kirik raməpəh nəgkiarieren minə e yakamni, pəh narmamə tüksəpəh nəgkiarieren yame in ramni.

³⁹ Ror məkneikin, piak minə mine nowinik minə, rhuvə mə taksarkut tuk nini-ərhavyen nəgkiarieren yame Kughen ravəhsi-pre, kini takhapəh nisətapigien kin narmamə yamə mine kasəgkiar ye nəgkiarieren kape tanə pisin pisin.

⁴⁰ Mərig ye narimnar fam yame naksor ye nipig kape nəhuakien, takasor tukramatuatuk ye nipig kape nəhuakien.

15

Pol ramni-ərhav mə Kristo rimimragh min ye nimhəyen kafan

¹ Piak minə mine nowinik minə. Yakorkeikei mə jakni-ərhav min nəvsaoyen huvə kimi əmiə yame yakwəni-pre ta tuk əmiə, kini nimnhavəh yerkimia, kini misərer tımtim iran. ² Tukmə nakharaptəəkın tımtim nəvsaoyen huvə yame yimini-pre tuk əmiə, Kughen tukrivəh miragh əmiə iran. Mərig tukmə naksəpəh, mışhatətə ye nəgkiarieren pisin, kini nhatətəyen kapəmiə in tukror nar apnapig əmə kin.

³ Narimnar yame yo yimnərig, in rhuvə pik, kini yakwəni-pre ta tuk əmiə mə Kristo rimamhə tuk nivəhsi-tayen narpinien kape təvhagə has kapətawə rəri-pən nəgkiarieren yame Nəkwəkwə kape Kughen rimini kupan kwasig ikin rıpiuə.

⁴ Kimmnerwaig kin In, kini rivəh nipig kisisə, ruimragh min ye nimhəyen kafan, rəri-pən nəgkiarien yame Nəkwəkwə kape Kughen rimini kupan kwasig ikin ripiuə. ⁵ Kini rimnəkupan mītərhav-pən tuk Pita, kwasig ikin, mipitərhav-pən tuk kafan narmamə twelef. ⁶ Kwasig ikin, mipitərhav-pən min tuk nəməhuak minə rapita faef hundred ye nipig kirikianə əmə. Kini tiksın kamhamragh hanə miseriaji-pə ai taktakun, kini tiksın kwənhəmhə ta. ⁷ Kini kwasig ikin mipitərhav-pən tuk Jemes, kini ai mipitərhav-pən tuk aposol minə fam.

⁸ Rimnəkupan mītərhav-pən tuk narmamə minə a, kwasig ikin yo. Rītərhav-pə tuk yo nar apnapig yo yakəmhen kin kwajikovə kirik yame ripəh narhayen ye nipig atuatur kafan. ⁹ Yakamni məkenikin meinai yo ye tanə əgkəp; aposol minə tiksın kisapita yo. Kini yakpəh nəmhenien mə narmamə tuksokrən kin yo mə yo aposol kirik, meinai in apa kupan, yimnor nahasien kimi niməhuak minə kape Kughen. ¹⁰ Mərig ye nihuvəyen yame Kughen rimnautə-pə kin kimi yo, yakwauə minor məkneikin ai towei. Kini nihuvəyen a ripəh nuə-apnapigien, mərig ramuə mamor kwənkwan. Nəfrakisien yimnor wok rapita fam aposol minə, mərig pəh nien mə ye nəsaninien kafak, mərig ye nihuvəyen yame Kughen rimnautə-pə kin kimi Yo. ¹¹ Nar apnapig mə yo uə iriə kamhani-ərhav-pre Nəvsəoyen Huvə tuk əmiə, mərig nəgkiarien in e

15:4: Mat 12:40; Wok 2:24-32 **15:5:** Mat 28:16-17; Luk 24:34

15:7: Wok 1:3-4 **15:8:** Wok 9:3-6 **15:9:** Efes 3:8; 1 Tim 1:15 **15:10:** 2 Kor 11:23

yame yakamhani-ərhav pre tuk əmiə, nımnhani nəfrakisien iran.

Narmamə minə fam yamə mine kwənhamhə ta tukhamragh min

¹² ? Mərig tukmə kamhani-ərhav mə Kristo rımıragh min ye nımhəyen kafan, kini rhawor e kimiə tiksın nakamhani mhamə narmamə yamə mine kwənhamhə to khapəh nhamragh-minien? ¹³ Mərig rıpi mə narmamə yamə mine kwənhamhə ta to khapəh nhamragh-minien, to Kristo rıpipəh nımragh-minien ye nımhəyen kafan. ¹⁴ Kini to Kristo rıpipəh nımragh-minien ye nımhəyen kafan, wok kapəmiə tuk nini-ərhavyen nəvsaoyen huvə, mine nhatəyəyən kapəmiə tukror əmə nar apnapıg kın. ¹⁵ Nar kırık min, to Kristo rıpipəh nımragh-minien ye nımhəyen kafan, kimawə yakpiseikuə ye Kughen meinai yakamhani-ərhav mə Kughen rımivəh mıragh Kristo ye nımhəyen. Mərig rıpi mə narmamə yamə mine kwənhamhə ta kıpıhapəh nhamragh-minien ye nımhəyen kapəriə, to Kughen rıpipəh nivəh-mıragh-minien Kristo ye nımhəyen kafan. ¹⁶ Meinai rıpi mə narmamə yamə mine kwənhamhə ta kıpıhapəh nhamragh-minien ye nımhəyen, to Kristo rıpipəh min nımraghien ye nımhəyen kafan. ¹⁷ Kini rıpi mə Kristo rıpipəh nımragh-minien ye nımhəyen, to nhatəyəyən kapəmiə nıpran rırəkək, kini kimiə to naksarə hanə ye narpınien kape təvhagə has. ¹⁸ Kini to narmamə yamə mine kamhani nəfrakisien ye Kristo yamə mine kwənhamhə ta, to kıpiserwei. ¹⁹ Rıpi mə kitawə kıpiserəhupən tım tım nətərigien kapətawə ye Kristo tuk

nimraghien əmə kape tokrei tanə e, sore asul tuk ətawə. Meinai kitawə kamharəh pikin nipig əutən minə rapita narmamə minə ye tanimtanə.

²⁰ Mərig nəfrakisien mə Kristo rimimragh min ye nimhəyen. In rimnəkupan ye narmamə m-fam yamə mine kwənhəmhə, kini mimragh min ye nimhəyen. ²¹ Yermamə kirikianə əmə rimnor swatuk tuk nimhəyen ruə ye tokrei tanə e; kini ye norien kirikianə əmə min, yermamə min kirik rimnor swatuk mə narmamə tukhamragh min ye nimhəyen kapəriə. ²² Ror məknakin mə narmamə m-fam tukhamhə meinai narmamə kamhasi-pən ye Adam. Kini ye norien kirikianə əmə min, narmamə m-fam yamə mine kamhauə kirikianə iriə Yesu Kristo tukhamragh min. ²³ Mərig iriə e tukhaamragh min ye nipig atuatur kapəriə. Kristo in rimnəkupan mimragh min, kini nipig tukruə min iran, kafan narmamə yamə mine kwənhəmhə ta tukhamragh min. ²⁴ Kini Nipig Kwasig tukruə, In tukroriah narmaruyen minə fam, mine nehuəyen minə fam, mine nəsaninien minə fam. Kwasig ikin, tukrəta-pən ye narmaruyen kafan ye kwermi Tatə Kughen. ²⁵ Ror məknakin meinai In tukraməkeikei mamarmaru “meriaji tukrehuə ye tikmir minə kafan.” (*Sam 110:1*) ²⁶ Tukroriah tikmir minə fam kafan mamvən infamien tukroriah min nimhəyen. Kini nimhəyen tukrirkək min ²⁷ meinai Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə, “Rimnei-əhu fam narimnar mamehuə irəriə.” (*Sam 8:6*) (Mərig nəgkiarieren yame ramni mə “rimnei-əhu

fam narimnar mamehuə irəriə,” pəh nien mə ravəhsi-əhu min Kughen Yermaru, meinai in e Kughen yame tukrəəhu-pən fam narimnar ye kwermi Kristo.) ²⁸ Nipig Kughen tukror narimnar minə a, kini Tini atuatur tukruə mamarə ətgin ye narmaruyen kape Kughen, mə Kughen tukruə mamarmaru ye narimnar fam.

²⁹ Narmamə tiksın kamhani mhamə to narmamə khapəh nhamragh-minien ye nimhəyen kapəriə. Mərig norien kape norien baptaes atuə kin kape narmamə yamə mine kwənhamhə ta ramhajoun-pən mə narmamə kwənhamhə pawk mərig nanmiriə ramragh əmə. ³⁰ ?Kini rīpi mə narmamə yamə mine kwənhamhə ta to kīpihapəh nhamragh-minien, rhawor irəmawə? !Kimawə yakamharəh pīkin nipig əutən minə ye nīmraghien kapəmawə nipig minə fam! ³¹ Piak minə mine nowinik minə, narmamə kasarkut mə tukshopni yo ye nipig ripsaah. Kini kimiə nakharkun mə in e nəfrakisien rəmhen kin yame nakharkun mə in nəfrakisien mə rikik ragien pīk tuk əmiə meinai kimiə nakashatətə tim tim ye Yesu Kristo Yermaru kapətawə. ³² Yimnarkut pīk apa Efesas rəmhen kin in ai mə yakamarowagin kimawə nar aparū minə yame kasarkwəpah. Kini rīpi mə narmamə yamə mine kwənhamhə ta to kīpihapəh nhamragh-minien, to narkutien kafak kwənkwan rīpīrkək. Rīpi mə narmamə yamə mine kwənhamhə ta to kīpihapəh nhamragh-minien, rīpihuvə mə to kisəri-pən nəgkiarien e yame ramni mə,
 “Pəh kisor əwhai nheikinien kape tokrei tanə, masor lafet misapis kin waen mamharpin,

kwasig ikin mīpihamhə.” (Aes 22:13)

³³ Takhapəh nisorien mə narmamə tukseikuə irəmiə. Nəgkiarien e raməfrakis yame ramni mə, “Nīpig narmamə yamə mīne kapəriə norien rhuvə kasəriwək iriə narmamə hah mīnə, nəmə hah mīnə kasoriah norien huvə mīnə kapəriə.”

³⁴ Havəh mīn nətərigien kapəmiə rīrerig, muə mə taksor nar huvə kīrik yame nakharkun mə taksor; mhapəh nisori-minien təvhagə has. Yakaməgkiar məkneikin meinai kimiə tiksīn nakseinein hanə Kughen. Kini nar e in e ror naurisien.

Nīprai yermamə rīmamhə marə mīmragh mīn

³⁵ Mərig tukmə ror narmamə tiksīn kisaiyoh mhamə, “?Rhawor e yermamə yame rīmhə marə mamragh mīn? ?Tukəm nīpran, tukrhawor pən iran mīne?” ³⁶ Naiyohyen mīne rətəwao. Tiknim-pən kweru nai ye nīmoptanə, ai tukraməkeikei mhaier kīn nīpran yame rīvi. ³⁷ Nīpig naksuv kweru nai, pa rīmə naksuv nīpran yame tukruə, mərig nakamsuv əmə kweru nai, tukmə ror kweru wit kīrik uə kweru nai pīsīn kīrik. ³⁸ Mərig Kughen ror raurə kīn nuknen yame In rorkeikei; kini In əmə ravəhsi-pən nīpran kimi nai mīnə fam.

³⁹ Nīprairiə rīpəh nəm-nəmhenien. Nīprai yermamə rīpəh nəmhenien kīn nar mīragh yamə mīne nīprairiə pīsīn pīsīn. Man mīnə nīprairiə pīsīn pīsīn. Kini kəmam mīnə nīprairiə pīsīn pīsīn. ⁴⁰ Apa ye neai, narīmnar aikīn, kini in e tokrei tanə e, narīmnar aikīn ror pīsīn. Nīpig taksəm narīmnar apa yerpīrig ye neai mə in rhuvə, kafan nīhuvəyen in ror pīsīn ye nīhuvəyen kape narīmnar kape

tokrei tanə e. ⁴¹ Kini nikhakien kape mīrh ror pīsīn ye nəsīəyēn kape makuə mīne nəsīəyēn kape kəmhau mīnə. Kini nəsīəyēn kape kəmhau mīnə kasor pīsīn pīsīn.

⁴² Kini rəmhen əmə kīn nīprai narmamə kwənhāmhə yame kamhamragh mīn. Nīprai narmamə yame kīmənīm əriə tukrəmətīt, mərig nīpig tukramragh mīn iran, to rīpəh mīn nəmətītien. ⁴³ Nīpig kamnīm, in nar kīrik yame narmamə khapəh nīsorkeikeiyen, mərig nīpig tukramragh mīn, in nar kīrik yame narmamə tuksəm kafan nīhuvəyēn. Nīpig kamhanīm, nəsānīnien kafan rīrkək; mərig nīpig tukramragh mīn, nəsānīnien kafan tukrehuə. ⁴⁴ Nīpig kamhanīm nīpraitawə, in nar kape tokrei tanə; mərig nīpig tukramragh mīn, in nar kape rao ye neai. Tukmə nīpran aikīn kape tokrei tanə, kape rao ye neai mīn aikīn. ⁴⁵ Ror pən, Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,

“Yermamə kupan, in e Adam, in rīmauə mamragh.” *(Jen 2:7)*

Kini kwasīg ikīn en, Adam infamien*, in e Yesu Kristo, rīpiuə mīvəhsi-pə nīmraghien kape rao ye neai. ⁴⁶ Pəh nien mə nar kape nanmīn rīmənəkupan muə. Mərig nar kape tokrei tanə rīmənəkupan muə, kwasīg ikīn nar kape nanmīn rīpiuə. ⁴⁷ Yame rīmənəkupan əgkap kīmnor kīn nīmokkur, mərig yame ror kīraru kīn, in e Yesu Kristo, rīmasī-pən ye rao ye neai. ⁴⁸ Narmamə m-fam kape tokrei

15:43: Fil 3:20-21 * **15:45:** Nəgkiarīen Gris ramni, “Adam yame ror kīraru kīn,” in e Yesu Kristo.

tanə, nīprairiə rəmhen əmə kin nīprai Adam yame rīmasi-pən ye nīmoptanə; mərig narmamə yamə mine kamhavən ye rao ye neai, nīprairiə rəmhen əmə kin nīprai Kristo, yame rīmasi-pən ye rao ye neai. ⁴⁹ Taktakun ai, kitawə kisəmhen kin Adam e kape tokrei tanə, kini ror məkneikin, tuk nīpig kīrik tuk səmhen kin Kristo e kape rao ye neai.

⁵⁰ Yakamni-ərhav pre tuk əmiə, piak minə mine nowinik minə, mə nīprai yermamə mine nītawin, to rīpəh nīvənien ye narmaruyen kape Kughen. Kini ye norien kīrikianə əmə min, nar yame tukrəmətīt to rīpəh nīvəhyen nar yame ramarə rerin. ⁵¹ Taksərig-ru. Jakni nar erkwaig yame Kughen rīmnor əpu. Pəh nien mə kitawə fam tukhamhə. Mərig Kughen In tukror nīpraitawə fam tukriwi min. ⁵² In tukror aihuaa rəmhen kin naroapigien† - nīpig naiyuk kape Kughen tukrasək infamien. Naiyuk tukrasək, kini narmamə yamə mine kwənhamhə tukhamragh min mhapəh nhamhə-minien, kini Kughen tukror nīpraitawə tukriwi. ⁵³ Ror məkneikin meinai nar yame tukrəmətīt, tukraməkeikei mivən ye nīpran yame to rīpəh nəmətītien tuk nīpig kīrik; kini nar yame tukrimhə tukraməkeikei mivən ye nar yame tukramarə kape rerin. ⁵⁴ Nīpig narimnar yame tukrəmətīt tukrivən ye nar yame to rīpəh nəmətītien mine nar yame tukrimhə tukrivən ye nar yame tukramarə kape rerin, kini nəgkiarīen yame kimīrai ta tukruə mor nəfrakisien kin yame ramni mə,

15:51: 1 Tes 4:15-17 † **15:52:** Nəgkiarīen Gris ramni min mīmə, “tukror aihuaa rəmhen kin yermamə ramapiriapir marha min.” **15:52:** Mat 24:31 **15:53:** 2 Kor 5:4

“Kughen rimmnarowagin ye nəsaninien kape
nimhəyen mapita,
kini norien kape nimhəyen ruirkək.” (Aes
25:8)

⁵⁵ “! Ah, nimhəyen! ? Takhawor pən iran mine
mapita əmawə?

! Ah, nimhəyen! ? Takhawor pən iran mine
moriah əmawə?” (Hos 13:14)

⁵⁶ Təvhagə has in rəmhen əmə kin nar kirik yame
raməkwhopni narmamə. Kini loa ramor mə
təvhagə has, kafan nəsaninien rehuə. ⁵⁷ ! Mərig
pəh khani vi vi Kughen meinai In rimmnor mə Yesu
Kristo rimmnor swatuk kimi ətawə mə tuksapita ye
nimhəyen!

⁵⁸ Ror məknakin, piak minə mine nowinik minə,
sərer tim tim. Takhapəh niseighanien kin nar
kirik mə tukrikiu-kiu irəmiə. Nipig mifam, taksor
wok kape Yermaru yerkimia minə fam, meinai
nakharkun mə wok kape Yesu Yermaru yame
nakasor, pəh nien mə nar apnapig əmə.

16

*Mane tuk nasituyen ye nəməhuak minə apa
Jerusalem*

¹ Taktakun jakni mane yame tukrasitu ye
niməhuak apa Jerusalem. Taksor əmə nar
kirikianə yame yimini-pən tuk niməhuak apa
Galesia. ² Ye Sande minə fam, kimia fam kirikianə
kirikianə takasəkeikei masərəhu karin mane kirik.
Yermamə yame ravəh mane ehua, tukrərəhu
karin ripsaah; kini yame ravəh mane kəskəh, in

tukrərəhu karin rikəskəh əmə. Ror məkneikin mə nipiḡ jakurə tuk əmiə, takhapəh min nisarkutien tuk narha-kinien mane. ³ Kini taksəriḡ-ərhav narmamə yamə mine tukhapik mane mamhavən, kini nipiḡ jakurə, jakrai nəkwəkwə yame ramni-ərhav əriə kimi niməhuak apa Jerusalem, kini mher-pən kin əriə khapik mane a mhavən apaikin. ⁴ Tukmə yakəm mə rhuvə mə yo min jakvən, iriə tuksəri-pə yo.

Nəriwəkien kape nəmehuə minə tiksın

⁵ Kwasig ikin yakurə mivaag-pre kin əmiə, jakvən Masedonia, meinai jakəkupən mivən mivaag-pən kin niməhuak minə aikin. ⁶ Tukmə ror jakarə kəskəh kitawə-m kimiə. Tukmə rhawor tuksarə əmə miseriaji-pən nipiḡ kape nokieiyen tukror infamien. Ror məkneikin mə takharkun nasituyen irak tuk nəriwəkien kafak ikin hiə yakamvən ikin. ⁷ Yakpəh norkeikeiyen mə nipiḡ jakurə məm əmiə, məkneikin jakaməkeikei marə mier min. Məriḡ yakorkeikei mə jakurə kisarə kəskəh əmə, tukmə Yermaru reighan kin. ⁸ Məriḡ kwasig ikin yakurə, yakmə jakamarə Efesas meriaji-pən nipiḡ kape Pentekos, ⁹ meinai Kughen rımnəhitə ye swatuk ehə tuk yo mə jakor wok huvə yame ramkuə kin kwənkwan ripsaah, nar apnapig narmamə ripsaah kisarkut mə tuksətapig kin yo tuk norien wok.

¹⁰ Tukmə Timoti rurə məm əmiə, havəhsi-pən nisaiiyen kimin, meinai in ramor wok kape Yermaru rəmhen kin yo. ¹¹ Takhapəh nisorien mə

kimiä kirik tukrəm-əhu in. Taksasitu iran misher-pə min kin pəh rirerig-pə min tuk yo. Yo yakawhin piautawə minə iriə Timoti mə tukhauə misəm yo.

¹² Kini ye nıkarın kape piautawə e Apolos, yımnamayıoh əusık-əusık mə in tukraməkeikei mikwasig kin piautawə minə mhaure misəm əmiə. In rıpəh norkeikei-pikien mə tukrurə ai taktakun, mərig tukruə ye nıpig yame ratuatuk tukun.

¹³ Takasərig əmiə. Taksərer tim tim ye nhatətəyen kapəmiə. Takhapəh nhaginien. Misor nətərigien kapəmiə rıskai. ¹⁴ Narımnar fam yame kimiə takasor, sor ye norkeikeiyen.

¹⁵ Kimiə nakharkun mhamə kwən a Stefanas mine kafan minə iriə kimisəkupən mhani nəfrakisien ye Yesu apa tanə Akaea. Kini iriə kisarkut skai tuk nasituyen ye niməhuak minə. Yakamni skai pre tuk əmiə piak minə mə, ¹⁶ takhasiai əriə masor nəkwairiə, mine narmamə m-fam yamə mine kasor pik wok ye niməhuak. ¹⁷ Rıkik rımnagien nıpig Stefanas mine Fotunatas mine Akaekas kimırhitərhav-pə, meinai nar apnapig kimiə nımnharkək, mərig nıpig yımnəm ərisir, rəmhen əmə kin yame yımnəm əmiə. ¹⁸ Irisir kimırhırəhsi-haktə pik kafak nətərigien rəmhen əmə kin yame kimırhor irəmiə. Taksəkeikei mhasiai narmamə yamə minə kasor məkneikin.

Pol rımnor infamien ye kafan nəkwəkwə e Fas Korin

¹⁹ Niməhuak minə apa provins e Tarki* kasokrən huvə irəmiə. Akwila mine Prisila

16:11: 1 Tim 4:12 **16:12:** 1 Kor 3:6 **16:15:** 1 Kor 1:16

* **16:19:** Nəgkiarieren Gris ramni nhag kantri e Tarki mə “Esia.”

kworkeikei pik mə tukrəni-pre huvə tuk əmiə ye nhag Yermaru iriə nəməhuak yamə mine kasofugin ye nimə kapəriu. ²⁰ Piautawə minə fam eikin e kamhani rhuvə pre tuk əmiə. Taksokrən huvə irəmiə minə rəmhen mə kimiə kirikianə əmə ye Yesu Kristo.

²¹ Yo Pol, yakamrai nəgkiarinen e kin kwermik.

²² Tukmə yermamə kirik rīpəh norkeikeiyen Yesu Yermaru, pəh tukrarə ye narpinien.

!Yesu Yermaru kapətawə! !Yuə-ra!

²³ Pəh Yesu Yermaru tukrautə-pre kin kafan nihuvəyen kimi əmiə.

²⁴ Yakamher-pre kin kafak norkeikeiyen kimi əmiə fam ye Yesu Kristo. Amen.

**Nəkʷəkʷə imərhakə kape kughen: nirpenien
vi
The New Testament in the Southwest Tanna Language
of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue sud-ouest Tanna
de Vanuatu**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Southwest Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tanna, Southwest

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ad9e16d0-33ca-5cbe-ad05-46d1635fa22b